

Acció directiva i usos d'Internet als centres docents

11.1.	Caracterització dels directors i directores de centre i de l'acció directiva	765
11.2.	Expertesa i formació en Internet dels directors i directores dels centres	779
11.3.	Obstacles, necessitats i suports per a la incorporació d'Internet als centres, segons els directors i directores	787
11.4.	Caracterització dels responsables d'etapa	799
11.5.	Expertesa i formació en Internet dels responsables d'etapa	806
11.6.	Ús d'Internet a l'etapa	807
11.7.	Obstacles, necessitats i suport per a la incorporació d'Internet als centres, segons els responsables d'etapa	819
11.8.	Influència de les polítiques de centre en la freqüència i els tipus d'ús d'Internet per part del professorat	823

11.1. Caracterització dels directors i directores de centre i de l'acció directiva

L'intent de fer una anàlisi situada sobre la incorporació d'Internet als centres educatius de- mana, entre altres coses, una representació del punt de vista dels que protagonitzen aquest procés. Per aquest motiu, aquest estudi també ha fet atenció als trets més rellevants dels màxims responsables dels centres educatius de la mostra, per tal que això permeti com- prendre les peculiaritats d'aquest col·lectiu i la manera com incideix en la incorporació d'In- ternet als centres educatius de Catalunya.

Així doncs, en primer terme, ens interessa posar de manifest algunes qüestions que po- den ser rellevants per a la interpretació del procés que estem estudiant: l'edat d'aquests directius, la seva experiència professional, l'ús que fan d'Internet en la seva activitat quo- tidiana al centre, les prioritats que impulsen en la seva acció directiva i el lloc que hi ocupa Internet.

11.1.1. Directors o directores

En primer lloc, cal dir que el conjunt de directius a què ens estem referint es compon, de manera força equilibrada de dones i homes, en concret d'un 51,7% de directores i d'un 48,3% de directors. Aquesta distribució pràcticament no experimenta alteracions en la comparació entre centres públics i privats. En canvi, sí que troba algunes modificacions quan fem atenció a les diferents etapes: la direcció dels centres d'educació primària es troba més sovint a les mans de dones (60,8%) que en la resta d'etapes. A l'ESO, la dis- tribució és més equilibrada, però ja amb una presència més elevada d'homes (51,9%) que de dones (48,1%), al batxillerat la distància encara es fa més gran i el nombre de profes- sors que s'ocupen d'aquesta responsabilitat augmenta (57,6%). En darrer terme, sembla que en els cicles formatius aquest equilibri es trenca definitivament: el nombre d'homes que ocupen la plaça de director als centres que imparteixen aquests cicles arriba fins al 70,6%. Si es té en compte que als centres d'educació infantil i primària, el curs 2002-03 el 85,3%³⁰⁰ del professorat eren dones i que als centres d'educació secundària (ESO, bat- xillerat i cicles formatius) ho eren el 54,3%, podem observar que aquesta majoria ajustada de directors és més significativa del que aparenta.

300. Font: Departament d'Ensenyament. Servei d'Estadística i Documentació. Estadística de l'Ensenyament. Curs 2002-2003.

Taula 1. Composició del col·lectiu de directius dels centres en funció del gènere i l'etapa

	Total	Prim	ESO	Batx	CF
Home	48,3	39,4	51,2	57,6	70,6
Dona	51,7	60,6	48,8	42,4	29,4

També cal fer notar que, als centres de dimensions més reduïdes,³⁰¹ hi ha un nombre més alt de directores (65,5%) que en els més grans, en què aquest percentatge es redueix significativament fins al 31,8%.

Taula 2. Composició del col·lectiu de directius dels centres en funció del gènere i la grandària del centre

	Total	Petit	Mitjà	Gran
Home	48,3	34,5	45,1	68,2
Dona	51,7	65,5	54,9	31,8

Així doncs, sembla que, a banda de l'educació primària, ens trobem amb un col·lectiu compost en major mesura per homes, principalment als centres grans i en els cicles formatius.

11.1.2. Edat, experiència i estabilitat dels directors i directores

Pel que fa a l'edat, la major part de directors i directores dels centres (80%) es troben en la franja que va dels 40 als 60 anys (la mitjana es troba en 47,46 anys), i gairebé la meitat (46,9%) estan en la quarantena i un 33,1% ja són a la cinquantena.

Aquesta apreciació sobre l'edat dels directors i directores es pot matisar quan fem atenció a la titularitat dels centres: als públics sembla que els directors són més joves que als privats. En aquests últims, el nombre de directors que es troben en la franja de 40 a 50 anys decreix significativament (33,6%) en favor dels de més de 60 anys, que augmenten, també de manera significativa, fins al 14,5%. En canvi, als centres públics, pràcticament no hi ha directorsi directores d'aquesta edat (0,5%).

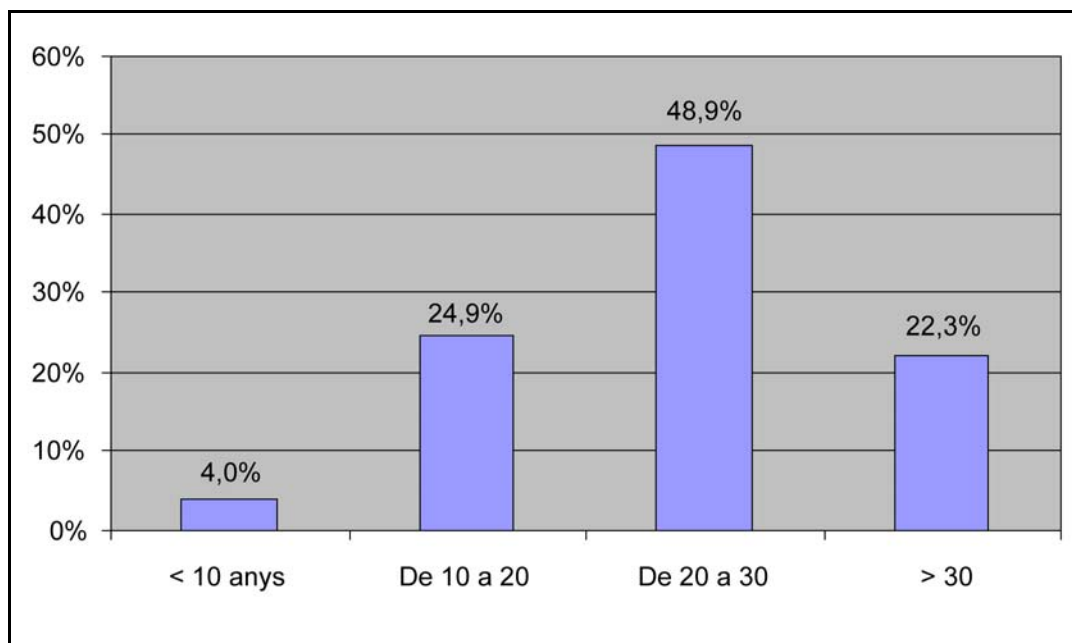
301. Els centres més petits acostumen a ser d'educació infantil i primària. Entre els més grans es troben alguns centres privats i els centres de secundària que imparteixen cicles formatius.

Taula 3. Composició del col·lectiu de directius dels centres en funció de l'edat i la titularitat

	Total	Prim	ESO	Batx	CF
< 30 anys	0,3	0,6			
De 30 a 40 anys	14	13,1	13,4	11,9	23,5
De 40 a 50 anys	46,9	50,3	42,7	50,8	32,4
De 50 a 60 anys	33,1	30,9	34,1	33,9	41,2
> 60 anys	5,7	5,1	9,8	3,4	2,9
Mitjana	47,46	47,2	48,16	47,19	47,56

El nombre d'anys de dedicació a la docència d'aquests directors i directores també fa èmfasi en la idea d'una responsabilitat que es troba a les mans de persones amb una llarga trajectòria: gairebé tres quarts parts dels directors i directores (71,2%) diuen que tenen una experiència docent de més de 20 anys. D'aquests, un 48,9% fa entre 20 i 30 anys que tenen aquesta ocupació i un 22,3% en fa més de 30.

Figura 1. Composició del col·lectiu de directius dels centres en funció dels anys d'experiència docent

La matisació que fèiem abans, en relació amb la titularitat, es pot repetir en aquest cas: tot i que les diferències no són excessives, als centres privats sembla que els directors i directores tenen una trajectòria més prolongada que als públics. En aquests últims, més de la meitat dels directors i directores (57,1%) tenen entre 20 i 30 anys d'experiència. Aquesta franja, als privats, es redueix significativament (35,1%) en favor dels que disposen d'una trajectòria encara més àmplia (31,3%).

L'antiguitat també corrobora aquesta impressió. Una part important dels directors i directores (68%) diuen que fa més de 10 anys que treballen al seu centre actual. D'aquests, el 36% tenen una antiguitat d'entre 10 i 20 anys. La resta (32%) diuen que en fa més de 20.

Aquests últims, els directors amb més de 20 anys d'antiguitat, als centres privats, ocupen un percentatge significativament més elevat (43,5%) que als públics (25,1%).

Taula 4. Composició del col·lectiu de directius dels centres en funció de la seva antiguitat al centre i de la titularitat

		Públic	Privat
< 5 anys	10,3	8,7	13
De 5 a 10 anys	21,7	26	14,5
De 10 a 20 anys	36	40,2	29
> 20 anys	32	25,1	43,5
Mitjana	15,16	15,24	15,1

D'altra banda, quan fem atenció als anys d'experiència en el seu càrrec actual, constatem que la major part dels directors i directores (66%) fa de 2 a 10 anys que s'ocupen d'aquesta responsabilitat, i que la majoria (40,3%) es troben en el tram de 2 a 5 anys.

Aquesta situació, però, també canvia en funció de la titularitat dels centres. Als centres públics, els directors i directores acumulen menys nombre d'anys al càrrec que en els privats. En els primers, la major part dels directors i directores (48,9%) diuen que fa entre 2 i 5 anys que tenen aquesta responsabilitat.

En canvi, als privats, el percentatge dels que es troben en aquesta situació es redueix significativament (26%) en favor, principalment dels que acumulen més de 20 anys d'experiència en el càrrec (11,5%). Aquest percentatge és significativament més reduït als centres públics (2,3%). De fet, la mitjana d'anys al càrrec passa de 5,61 anys als centres públics a 9,44 anys als privats, de manera que la direcció dels centres privats és més estable que la dels públics. Aquestes diferències es poden explicar fonamentalment per la major mobilitat del professorat funcionari, i pel sistema de provisió de directius a l'ensenyament públic.

Taula 5. Composició del col·lectiu de directius dels centres en funció dels anys d'experiència al càrrec i la titularitat del centre

	Total	Públic	Privat
< 2 anys	13,1	11,9	15,3
De 2 a 5 anys	40,3	48,9	26
De 5 a 10 anys	25,7	25,1	26,7
De 10 a 20 anys	15,1	11,9	20,6
> 20 anys	5,7	2,3	11,5
Mitjana	7,04	5,61	9,44

11.1.3. Prioritats de l'acció directiva

La caracterització dels directors i directores amb el propòsit de facilitar la interpretació del procés d'incorporació d'Internet als centres, es complementa amb l'intent de fer notar les qüestions que es plantegen com a prioritats en l'acció directiva. Posar de manifest quines són aquestes qüestions i, principalment, en quina mesura han estat objecte del treball de l'equip directiu, pot facilitar la comprensió d'alguns aspectes crítics per a la dinàmica de funcionament dels centres educatius i, en conseqüència, per a la pròpia incorporació de la xarxa a aquesta dinàmica.

En aquest sentit, hem demanat als directors quines són, actualment, les tres qüestions que consideren prioritàries per a la direcció del centre. La dispersió de les respostes respecte de les qüestions que més preocupen als directors i directores és alta, de manera que resulta difícil identificar els temes crítics a partir de les apreciacions dels directors. Tot i això, es poden detectar alguns aspectes que, aparentment, es repeteixen amb més freqüència i que, per tant, se situarien al centre de l'atenció de la direcció.

Sembla que una d'aquestes qüestions es refereix al repte d'haver de respondre a l'atenció de les necessitats d'una gran diversitat d'alumnes. En l'ordenació de la primera prioritat dels directors i directores, aquesta apareix en primer terme (9,4%), i també és esmentada amb certa freqüència com a segona (6,3%) i tercera (4,6%) qüestions, on la direcció creu que cal centrar esforços.

En segon terme, un altre aspecte que apareix entre les principals inquietuds dels directors és el de l'educació en valors dels alumnes, que constitueix la segona qüestió més esmentada com a primera prioritat (6,6%) i, també en aquest cas, es repeteix com a segona (7,7%) i tercera (5,1%) qüestió que cal prioritzar.

D'altra banda, cal fer notar que aquesta preocupació es posa més de manifest als centres privats (12,2%) que no pas als públics (3,2%).

Un altre tipus de qüestions que apareixen en un primer ordre de prioritats (6,6%) es refereixen a aspectes d'organització i funcionament més que no pas a la pròpia acció educativa i són les que fan referència a la dinàmica de treball dels professionals del centre i, per tant, de l'equip de professors, del claustre i del mateix equip directiu. Aquestes problemàtiques també apareixen entre la segona (6,6%) i tercera línies de prioritats (4%).

En certa manera, com a continuïtat de les preocupacions a què ens acabem de referir, també val la pena remarcar que, entre aquests focus d'atenció de la direcció, també hi apareixen les qüestions vinculades a la millora de les relacions amb la comunitat educativa, tant amb les associacions de mares i pares (AMPA), com amb el mateix col·lectiu de professors, i també amb el dels alumnes. Aquest tipus de qüestions, tot i que no es troben en primer ordre entre les apuntades com a primera prioritat (5,1%), són les que més es destaquen com a segon (8%) i també com a tercer (10,9%) tema crític.

En aquest ordre de qüestions, també cal apuntar a les necessitats relacionades amb l'ampliació o millora d'infraestructures. Aquesta problemàtica s'apunta en quart lloc (5,4%) entre els temes que més preocupen, i també entre les segones prioritats (6%) i les terceres (6%). Cal fer notar, però, que l'optimització de les infraestructures dels centres sembla que és un aspecte més preocupant per als directors dels centres públics, que han fet esment d'aquesta prioritat en un percentatge significativament més alt (8,7%) que en les escoles privades, que esmenten aquesta qüestió entre les primeres prioritats. Fent atenció a l'emplaçament dels centres, aquesta preocupació també es posa significativament més de manifest per part dels directors de les escoles rurals (14,8%).

Sense intenció de repassar l'atomització de les qüestions apuntades, en darrer terme cal fer notar que la incorporació d'Internet no apareix de manera explícita entre les principals preocupacions dels directius, s'hi refereixen, però, en un sentit més ampli, quan apunten la necessitat de potenciar l'ús de les TIC. Aquesta qüestió, però, no es troba entre les més esmentades (3,4%) com a primera prioritat. Sí que apareix en una posició més destacada (7,7%) entre les segones qüestions que cal atendre, i és a l'educació primària on aquesta preocupació es formula amb una claredat més significativa (12%), i també es fa notar en el tercer ordre de prioritats (8,6%). En qualsevol cas, sembla que la preocupació per aquesta qüestió no ocupa un paper especialment rellevant entre la complexitat de temes que els directors i directores identifiquen com a prioritaris.

Taula 6. Qüestions prioritàries per a la direcció del centre

	1a.	2a.	3a.
Aconseguir alumnes	3,7	1,1	0,3
Educació en valors	6,6	7,7	5,1
Relacions comunitat educativa	5,1	8,0	10,9
Atenció a la diversitat	9,4	6,3	4,6
Transmissió de coneixements	4,0	5,4	4,6
Difondre TIC	3,4	7,7	8,6
Avaluació del centre	1,1	2,6	1,4
Infraestructures	5,4	6,0	6,0
Gestió	2,9	2,0	1,4
Organització del centre	3,4	3,4	6,0
Disciplina	3,7	4,0	1,1
Recursos	4,9	4,6	5,1
Formació dels alumnes	4,3	1,4	0,9
Projecció exterior	1,4	2,6	1,7
Qualitat de l'ensenyament	5,1	4,6	2,9
Projectes escolars	3,1	2,6	3,4
Matèries específiques	1,7	1,1	2,6
Formació del professorat	2,9	2,0	4,3
Etales educatives	1,1	1,4	0,9
Treball dels professionals del centre	6,6	6,6	4,0
Tractament individualitzat	4,3	1,1	4,0
Plans estratègics	4,9	8,0	4,9
Adaptació al marc legal	1,7	0,9	0,6
Genèrics	3,1	0,9	2,9
Participació	1,1	2,9	3,1
Altres	4,0	3,4	4,6

D'altra banda, aquest ordre de prioritats també s'acaba de posar de manifest quan ens fem en quins han estat, en la pràctica, els temes més tractats en el treball quotidià de l'equip directiu. Quan hem demanat als directors i directores que apuntessin quins són els tres temes que han estat més tractats en les seves reunions, els vinculats a l'organització del centre han aparegut com a primera prioritat en cadascuna de les tres opcions (primera opció, 11,7%; segona opció, 12%, tercera opció, 9,1%).

La disciplina també sembla que ocupa sovint una part rellevant del treball de la direcció. De fet, aquesta ha estat la segona qüestió apuntada en primer terme entre els temes més tractats. No tant, però, en l'educació primària (4,6%) com en l'ESO (20,7%). En aquesta qüestió, hi ha diferències significatives entre les dues etapes.

La qüestió de l'atenció a la diversitat que abans apuntàvem com a primera prioritat, en la pràctica sembla que es trobaria per darrere de les qüestions d'organització i gestió, tot i que continua estan present entre els temes a què sembla que els directors dediquen el seu treball amb preferència, tal com es pot observar en la taula següent.

Taula 7. Temes més tractats en les reunions de l'equip directiu

	1a.	2a.	3a.
Aconseguir alumnes	0,9	0,3	0,9
Educació en valors	3,7	3,7	1,4
Relacions comunitat educativa	1,7	3,4	7,4
Atenció a la diversitat	9,7	7,4	5,1
Transmissió de coneixements	5,7	3,7	4,0
Difondre TIC	2,6	2,9	4,9
Avaluació del centre	4,3	6,0	4,9
Infraestructures	4,9	2,9	3,4
Gestió	3,7	3,7	5,4
Organització del centre	11,7	12,0	9,1
Disciplina	11,1	7,1	4,9
Recursos	1,1	2,3	3,7
Formació dels alumnes	0,6	3,1	0,3
Projecció exterior	2,3	1,1	1,4
Qualitat de l'ensenyament	1,4	4,3	1,1
Projectes escolars	2,9	3,4	2,6
Matèries específiques	4,0	2,6	1,1
Formació del professorat	1,4	2,0	1,7
Etapes educatives	3,4	3,7	0,6
Treball dels professionals del centre	5,1	4,0	4,3
Tractament individualitzat	3,1	7,4	1,1
Plans estratègics	3,7	0,9	7,1
Adaptació al marc legal	1,1	1,1	0,9
Genèrics	1,4	2,9	3,1
Participació	1,7	3,4	3,4
Altres	3,1	4,6	5,1

D'altra banda, fent atenció novament a l'objecte central d'aquest estudi, la potenciació de les TIC, que ja apareixia en segon terme entre les prioritats de la direcció, sembla que, en la pràctica, encara ocupa un paper menys preeminent quant a la dedicació dels directius. Ambdues tendències confirmen la poca rellevància que encara té la incorporació de les TIC i d'Internet en les agendes dels responsables dels centres.

L'anàlisi d'aquestes prioritats, però, també s'ha fet procurant centrar l'atenció dels directors en temes específics, a través de preguntes tancades, per a concretar els tipus de prioritats en què es concentra l'activitat de l'equip directiu.

Seguint aquesta aproximació, observem que els temes tractats de forma habitual o freqüent en reunió d'equip directiu són, en ordre decreixent, l'establiment d'objectius per a millorar el funcionament global del centre (el 90% dels directors i directores el destaquen com a tema freqüent o habitual de treball), la promoció de l'avaluació de les activitats que es porten a terme al centre (84,3%), l'establiment de sistemes per a millorar els resultats dels alumnes (82,5%), l'impuls d'innovació per a atendre la diversitat (també amb el 82,5% de directors que la menciona com a objecte freqüent o habitual de reunió), l'increment de la participació del professorat en la presa de decisions del centre (72,6%), el foment o facilitació de formació al professorat (69,7%), la millora de la comunicació amb la comunitat educativa (67,1%), la resolució de processos administratius o burocràtics (66%) i ja, en setena posició, amb un 65,2% de mencions, la incorporació de les TIC i Internet a les activitats d'ensenyament i aprenentatge que, d'acord amb la idea que apuntàvem abans, tot i que és present entre les prioritats de la direcció dels centres, no es troba entre les primeres preocupacions de què s'ocupen els directors i directores. Les propostes per a fer més atractiva la feina del professorat han estat objecte freqüent o habitual de reunió d'equip directiu segons el 62,9% dels responsables, seguides pels problemes de disciplina (60%) i, ja a més distància, l'obtenció de recursos econòmics addicionals per al centre (40,5%) i, finalment, la resolució de conflictes entre el professorat (40,5%).

Taula 8. Freqüència amb què es tracten determinats temes en les reunions d'equip directiu

	No tractat	Alguna vegada	De tant en tant	Habitualment
Millorar funcionament	0,3	7,1	14,6	75,4
Obtenir recursos econòmics addicionals	22,9	32,9	25,1	15,4
Formació del professorat	2,6	24,9	39,1	30,6
Propostes de canvi	6,9	27,1	38,9	24,0
Comunicació professorat/comunitat educativa	6,0	24,3	31,1	36,0
Participació professorat en la presa de decisions	5,7	19,1	24,6	48,0
Incorporar TIC i Internet a l'ensenyament i aprenentatge	6,9	24,9	30,9	34,3
Processos administratius o burocràtics	8,0	23,1	25,1	40,9
Problemes de disciplina	9,4	27,7	27,4	32,6
Conflictes entre professorat	40,0	41,7	12,6	3,1
Avaluació de les activitats	1,7	11,7	32,6	51,7
Millorar resultats dels alumnes	0,9	13,7	29,1	53,4
Innovacions per a atendre la diversitat	3,7	11,1	31,1	51,4

La incorporació de les TIC a les activitats d'ensenyament i aprenentatge, a banda de l'educació primària (67,6%) a què ja ens referíem abans, també ha estat objecte d'atenció en el batxillerat, on sembla que ha constituït matèria habitual o freqüent de treball en el 76,2% dels casos.

La representació que hem obtingut, en primer terme, de les prioritats de l'acció directiva i, en segon, de les qüestions que han ocupat amb més freqüència el treball quotidià dels directors i directores mostren, tal com ja hem apuntat, un grau de dispersió força important que probablement trasllueix una certa indefinició en aquest àmbit. Aparentment, la línia de prioritats de la direcció dels centres educatius és desdibuixada i, en qualsevol cas, apunta cap a direccions molt diverses.

Aquesta sensació, en certa manera, es confirma quan, a partir d'una proposta tancada de temes específics, hem procurat acotar quins són els aspectes que es promouen des de la direcció dels centres per tal de poder analitzar, més endavant, l'actitud del professorat davant cadascuna d'aquestes qüestions. En contrast amb l'anàlisi de prioritats directives sorgides a partir de les respostes assenyalades a iniciativa dels directius, quan s'ha demanat quins temes s'havien tractat a partir d'una llista tancada, la major part dels temes apuntats han estat subratllats per una fracció important de directors i directores com a aspectes que es promouen des de la direcció. La innovació tecnològica és l'aspecte que més es promouria (89,7%) i se situaria en un grau d'importància semblant a la innovació pedagògica (89,6%). Més de

tres quartes parts dels directors i directores (77,7%) també diuen que han impulsat tant la innovació en l'organització del centre com la formació en TIC per als professors i professores. La introducció d'Internet en l'organització del centre (76,9%) i la utilització de les TIC per part dels alumnes (76,3%) es troben en una posició semblant a les qüestions anteriors.

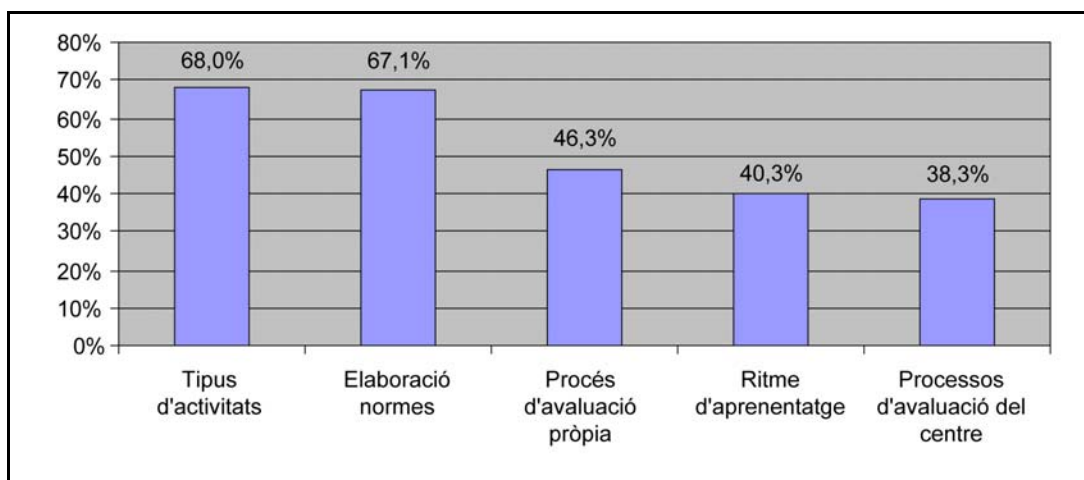
L'ús d'Internet amb els alumnes en àrees de coneixement específic també s'especifica com a tema impulsat per més de la meitat dels directors i directores (67,4%). Únicament l'ús de les TIC per a l'intercanvi educatiu entre centres i institucions (35,7%) sembla un tema més secundari.

La qüestió és que la concentració de l'acció directiva en un conjunt de temes tan diversos podria apuntar, paradoxalment, a la dispersió a què ens referíem abans. En aquest cas, es manifesta en una baixa discriminació en l'ordre de prioritats. La contradicció que es planteja els aspectes que ara se subratllen repetidament, més que un reflex de la pràctica directiva quotidiana, podria ser l'expressió de la consciència dels directors dels reptes que tenen plantejats les institucions educatives i, per a les qüestions d'impuls de les TIC i Internet, de la necessitat d'adscriure's a la ideologia de modernitat que envolta aquestes tecnologies.

11.1.4. Formes de participació als centres educatius

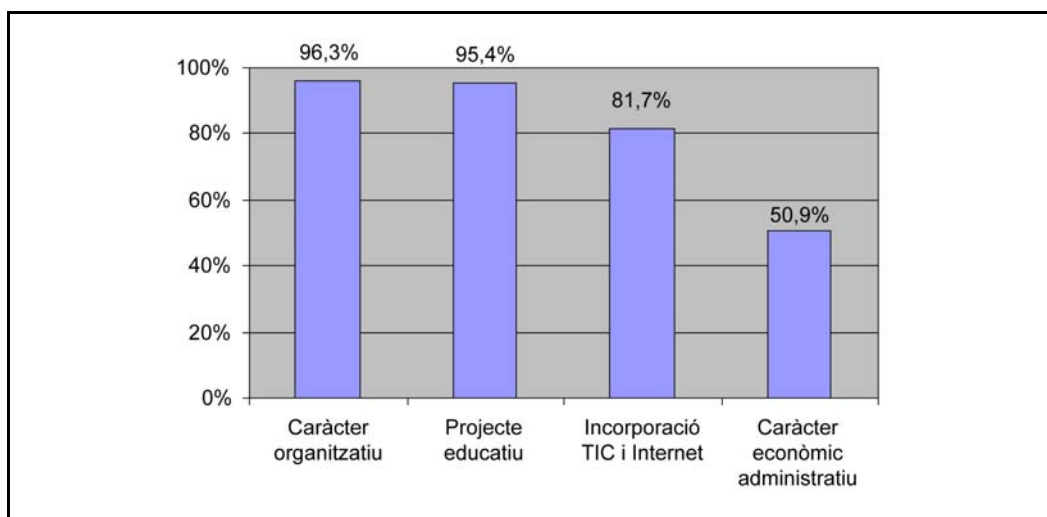
Una vegada més, d'acord amb la intenció de situar la interpretació del procés d'Incorporació d'Internet als centres educatius en la complexitat del context en què es produeix, aquest estudi pretén posar de manifest la manera com es configura la participació dels diferents agents de la comunitat educativa en l'activitat dels centres, amb el supòsit que la integració d'Internet als centres precisament pot estar al servei de la seva obertura a la participació.

Segons els directors, els alumnes participen freqüentment (68%) en les decisions relacionades amb el tipus d'activitats que porten a terme al centre, i també (67,1%) en els processos vinculats a l'elaboració de normes de convivència i funcionament del centre. En canvi, sembla que la participació de l'alumnat és menor (46,3%) quan es tracta del seu propi procés d'avaluació o de la definició del seu ritme d'aprenentatge (40,3%). En darrer terme, on sembla que es dona una menor possibilitat d'intervenció dels alumnes és en els processos d'avaluació global de centre (38,3%).

Figura 2. Processos en què participen els/les alumnes segons els directors i directores

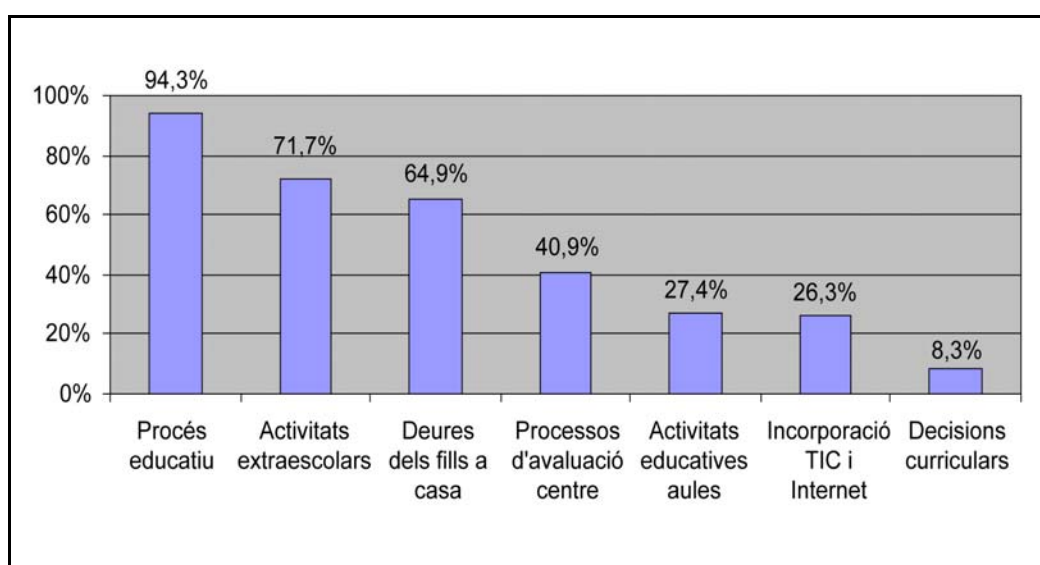
Lògicament, el grau de participació dels alumnes pot variar en funció de l'etapa. Així, en l'avaluació del propi centre, hi ha diferències entre els cicles formatius (64,7%) i els centres d'educació primària, en què, òbviament, la participació és menor (22,7%). El gràfic següent representa aquests percentatges en tots quatre tipus de centre.

Quant a la participació dels professors i professores, la majoria del directors i directores fan èmfasi en la seva intervenció en la presa de decisions de caràcter organitzatiu (96,3%), i també en les decisions que afecten el projecte educatiu de centre (95,4%). En tercer lloc, els directors també diuen que els docents participen sovint (81,7%) en les decisions vinculades al procés d'incorporació de les TIC i Internet al centre i, en darrer terme, encara són més de la meitat dels directors (50,9%) els que sostenen que el professorat també intervé en les decisions de caràcter econòmic i administratiu, tot i que en aquest darrer aspecte hi ha diferències significatives entre centres públics (70,8%) i privats (17,6%).

Figura 3. Processos en què participen els professors i professores segons els directors i directores

Pel que fa a la participació dels pares, la majoria de directors (94,3%) destaquen la seva implicació en temes relacionats amb el procés educatiu dels seus fills i també, tot i que en menor mesura (71,7%), en l'organització d'activitats extraescolars. Els deures dels fills a casa (64,9%) també sembla un aspecte de participació. En canvi, ja són menys de la meitat (40,9%) els que diuen que els pares intervenen en els processos d'avaluació del centre o en algunes activitats educatives a dins de les aules (27,4%). Tampoc sembla que els pares tinguin un paper gaire important en la incorporació de les TIC i Internet al centre (26,3%) i, encara menys, en la presa de decisions curriculars (8,3%).

Figura 4. Processos en què participen els pares i mares segons els directors i directores

Aquesta anàlisi de la participació es completa amb l'intent de posar de manifest l'obertura dels centres a la col·laboració amb organismes o institucions externes. En aquest sentit, des del punt de vista dels directors i directores, la majoria dels centres (94,6%) col·laboren o utilitzen serveis de suport educatiu com l'equip d'assessorament psicopedagògic, el Centre de Recursos Pedagògics, serveis socials i altres. Més de la meitat (57,1%) també diuen que mantenen col·laboració amb fundacions, associacions o ONG, tot i que als centres de zones rurals sembla que aquesta col·laboració és significativament menor (29,6% per 57,1% de mitjana) i també ho és per al cas de l'acostament d'aquestes escoles a les empreses (22,2% enfront del 43,7% de mitjana). D'altra banda, la col·laboració amb empreses sembla que augmenta amb l'etapa; és baixa en l'educació primària (29,5%) i arriba al punt més alt, per raons òbvies, en els cicles formatius (91,2%). En darrer terme, l'obertura sembla que és menor (34%) quan es tracta de desenvolupar projectes conjunts amb altres centres.

Taula 9. Organismes o institucions externes amb què el centre col·labora, segons els directors i directores per etapes

	Total	Prim	ESO	Batx	CF
Serveis de suport educatiu	94,6	97,7	96,3	88,1	85,3
Fundacions, associacions, altres ONG	57,1	50,9	63,4	61,0	67,6
Empreses	43,7	29,7	47,6	52,5	91,2
Centres educatius per al desenvolupament de projectes conjunts	34,0	36,6	28,0	37,3	29,4

En qualsevol cas, l'opinió dels directors i directores reflecteix un grau força alt de participació dels diferents components de la comunitat educativa en la dinàmica dels centres i sembla que són majoria (82,3%) els que consideren que Internet pot ser una via per a fomentar aquesta participació.

11.2. Expertesa i formació en Internet dels directors i directores dels centres

Per a l'objecte del nostre estudi, més enllà de la caracterització dels directors i directores i de les peculiaritats de l'acció directiva, ens interessa posar de manifest la destresa en l'ús d'Internet que s'atribueixen els mateixos directius i, al mateix temps, el lloc que ocupa Internet entre les prioritats de formació impulsades per l'equip directiu.

En aquest sentit, cal dir, primerament, que la major part dels directors i directores (60%) diuen que el seu domini d'Internet es troba en un nivell mitjà (36,6%), baix (17,7%) o molt baix (5,7%).

Taula 10. Valoració del propi domini d'Internet per part dels directors i directores per gènere

	Total	Home	Dona
Molt alt	5,7	5,9	5,5
Alt	33,4	39,6	27,6
Ni alt ni baix	36,6	34,3	38,7
Baix	17,7	15,4	19,9
Molt baix	5,7	3,6	7,7

Així doncs, encara són minoria els directors i directores que creuen que disposen d'un nivell alt de destresa a l'hora de fer ús de la xarxa (33,4%) i són molt pocs els que es consideren experts (5,7%). En aquesta valoració hi ha poques diferències entre directors i directores. Tot i que els primers s'atribueixen un coneixement i habilitat alts, les diferències no són significatives.

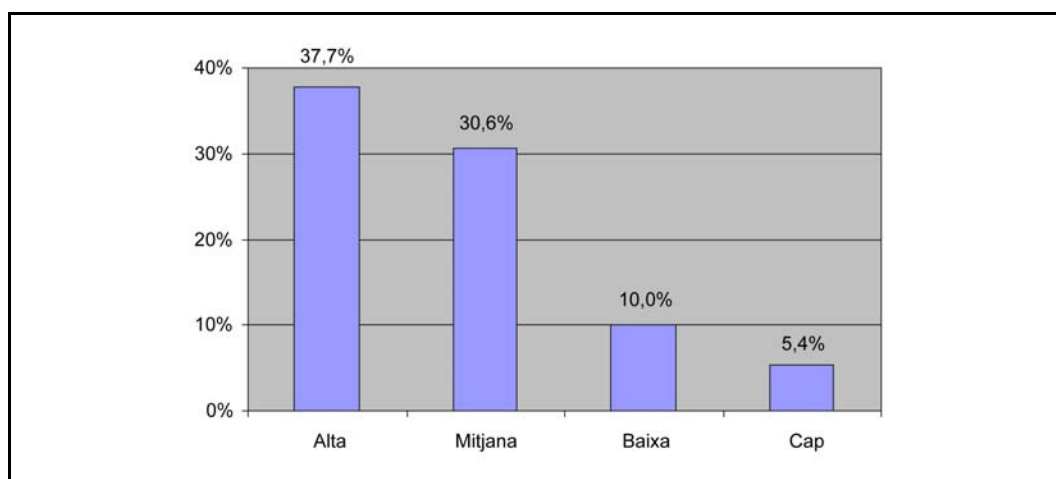
11.2.1. Internet entre les prioritats de formació

Quan fem atenció al lloc que ocupa Internet entre els temes de formació impulsats pels equips directius en els dos darrers anys, es posa de manifest que hi ha altres qüestions prioritàries: en primer terme, sembla que les principals qüestions que els directors i directores creuen que cal reforçar es refereixen a l'atenció a la diversitat i a les necessitats educatives especials (78%) i, en un nivell similar, les didàctiques específiques (74,3%).

L'ús de les TIC també és un aspecte que els directors diuen que han impulsat, però, en aquest cas es tracta de l'ús d'eines d'ofimàtica (processadors de textos, fulls de càlcul, bases de dades, etc.).

Una altra qüestió que ha rebut especial atenció en la formació impulsada per part dels directius es refereix a aspectes d'organització i gestió del centre (69,4%), i és després d'aquestes qüestions prioritàries que apareixen els temes vinculats a l'ús de la xarxa. En primer terme, sembla que s'ha promogut la formació sobre navegació i cerca d'informació (63,7%) i, en menor mesura, el disseny i desenvolupament de pàgines web (50%), l'aplicació de recursos telemàtics a àrees curriculars específiques (48%) i l'aprenentatge de llenguatges de programació (36,3%). La formació per a la participació en projectes educatius a la xarxa se situa en darrer lloc entre els temes de formació impulsats (30,9%).

Figura 5. Cerca de informació a Internet entre les prioritats de formació impulsades pels directors i directores

En qualsevol cas, sembla que Internet, tot i que no es troba entre les qüestions preferents, ha tingut força presència en la formació que s'ha prioritzat des dels equips directius dels centres, en els darrers anys. D'altra banda, quan fem atenció al futur immediat, no sembla que, en opinió dels mateixos directors i directores, aquestes prioritats hagin de canviar substancialment: més de la meitat dels directors i directores (56,3%) consideren que la qüestió de l'atenció a la diversitat i les necessitats educatives especials ha de tenir un nivell de prioritat alt en la formació immediata del professorat i, en segon terme, una fracció important (46,6%) també apunta a la formació en temes d'organització i gestió del centre amb un nivell de prioritat alt.

Amb aquest mateix nivell, els àmbits de formació següents que s'hauria d'impulsar, des del punt de vista dels directors i directores, són els d'ús d'eines d'ofimàtica (45,7%) i les didàctiques específiques (43,4%).

La formació en Internet no sembla que hagi d'ascendir en l'ordre de prioritats dels directius. En qualsevol cas, trobem, en primer terme d'aquest àmbit de formació, la navegació i cerca d'informació per Internet, a què un 37,7% dels directors i directores concedeixen una prio-

ritat alta com a àmbit de formació per al futur immediat i, pràcticament a un mateix nivell, l'aplicació de recursos telemàtics a àrees curriculars específiques (34,3%).

El disseny de pàgines web ja es deixa en tercer terme. Solament un 25,7% dels directors creuen que aquesta qüestió ha de tenir una prioritat alta en la formació immediata del professorat i són menys encara (19,1%) els que consideren que la capacitat de participació en projectes educatius a la xarxa s'ha de prioritzar entre les necessitats de formació.

Taula 11. Internet entre les prioritats de formació que els directors i directores preveuen impulsar en el futur immediat

	Cap	Alta	Mitjana	Baixa
Didàctiques específiques	7,1	43,4	28,0	5,1
Organització i gestió	8,6	46,6	20,9	7,4
Diversitat i necessitats educatives especials	6,0	56,3	18,6	6,3
Multiculturalisme i educació	9,4	30,6	27,4	12,9
Navegació i cerca d'informació		37,7%	30,6%	10,0%
Disseny i desenvolupament pàgines web	8,6	25,7	27,7	16,3
Informàtica	16,6	16,3	23,7	18,6
Ofimàtica	6,9	45,7	24,9	6,3
Disciplina a l'aula	15,4	26,3	20,0	14,3
Avaluació	12,0	27,4	29,7	10,0
Dinàmica de grups	15,4	17,4	27,7	15,4
Projectes educatius xarxa	16,0	19,1	26,0	18,0
Recursos telemàtics a àrees curriculars específiques	9,1	34,3	27,4	12,9
Treball cooperatiu	15,7	19,7	24,3	16,9

Així doncs, sembla, tal com dèiem abans, que la formació en Internet és present entre les prioritats de formació que els directius dels centres pensen impulsar en el futur immediat, però se situa en una segona fila i, en qualsevol cas, de manera immediata sembla que es pensa més en la capacitat de cerca d'informació a la xarxa que no pas en la potencialitat de participar en projectes telemàtics amb finalitats educatives, que queda com a opció de tercer ordre en la consideració dels directors i directores dels centres.

11.3. Ús d'Internet per part dels directors i directores dels centres

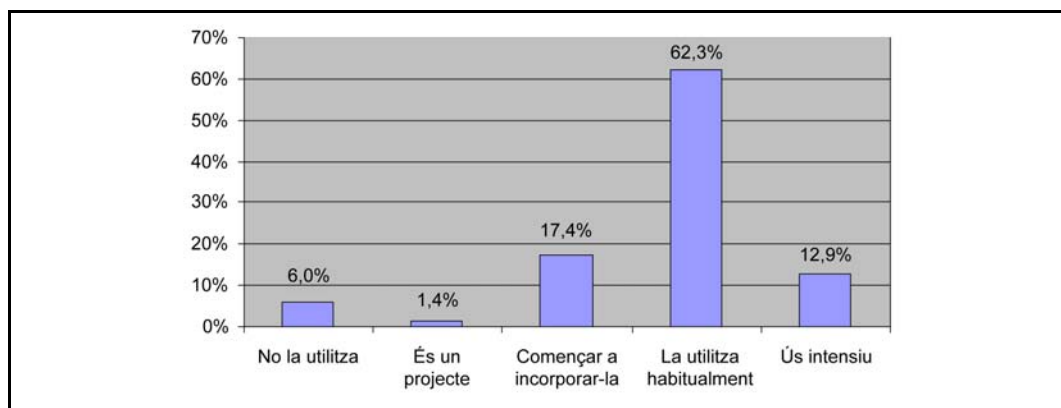
Aquest estudi pretén copsar la manera com Internet s'està incorporant als centres educatius i, en aquest cas, l'ús que en fan els seus directors, amb el supòsit que, probablement, l'aproximació d'aquest col·lectiu a la xarxa ens pot ajudar a comprendre les pròpies característiques de la incursió d'Internet als seus centres.

11.3.1. Ús d'Internet en l'activitat professional

Farem atenció, doncs, en primer terme, a la mesura en què Internet és present en l'activitat professional dels directors i directores dels centres, procurant posar de manifest la freqüència amb què és utilitzada i les raons que mouen els directors i directores a fer-ne ús.

En aquest sentit, cal dir que tres quartes parts dels directors i directores (75,2%) diuen que Internet és molt present en la seva activitat professional. D'aquests, un 62,3% diuen que l'utilitzen habitualment i un 12,9% que en fan un ús intensiu. Els que afirmen que tot just l'estan començant a incorporar són pocs (17,4%), però encara són menys els que diuen que no l'utilitzen gens (7,4%).

Figura 6. Ús d'Internet en l'activitat professional dels directors i directores

Així doncs, podríem dir que l'ús d'Internet és força important en el col·lectiu de directors i directores, però a banda d'aquest nivell d'intensitat, ens interessa posar de manifest les finalitats que mouen aquests responsables dels centres a connectar-s'hi.

Fent atenció a aquesta qüestió, sembla que els directors i directores que utilitzen Internet ho fan, en primer terme, per a tres funcions preponderants: l'accés a la informació, la resolució d'aspectes de gestió i la comunicació externa. Així, la majoria d'aquests directius diuen que accedeixen a la xarxa, principalment, per a la cerca d'informació relacionada amb la seva activitat

professional (92,6%), per a la comunicació amb serveis externs com EAP, serveis socials, Departament d'Ensenyament... (90,4%), o bé per a la gestió acadèmicoadministrativa (84%).

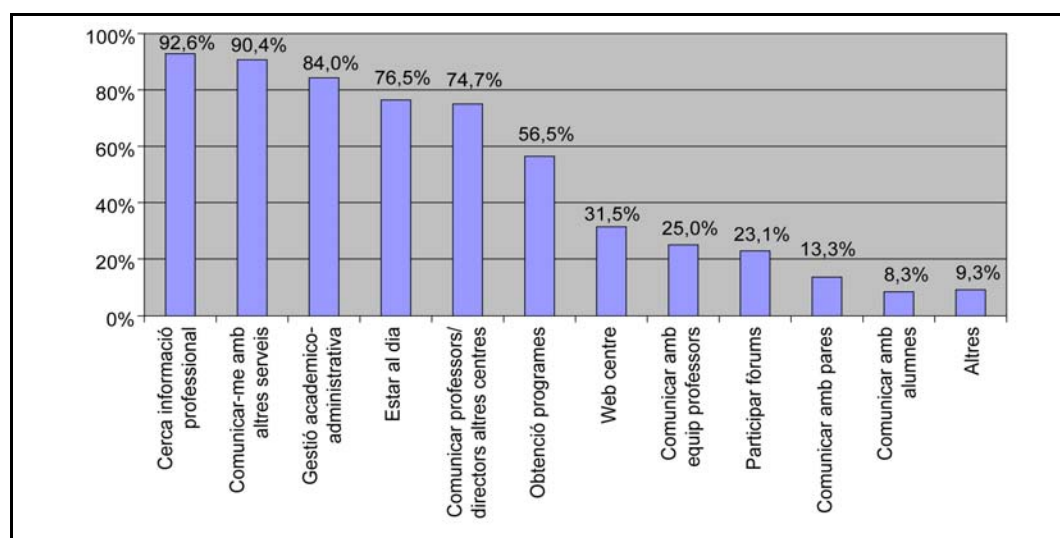
El predomini de la cerca d'informació i la comunicació cap a l'exterior es posa de manifest pel fet que són funcions que també s'utilitzen per a altres qüestions. Aproximadament, tres quartes parts dels directors i directores diuen que també utilitzen la xarxa o bé per a buscar la informació que els cal per estar al dia en les activitats professionals, com conferències, convocatòries... (76,5%), o bé per a comunicar-se amb professors o directors d'altres centres (74,7%).

Altres opcions ja són menys freqüents, però n'hi ha algunes, com l'obtenció de programari que els directors i directores utilitzen per a la seva activitat professional, que encara són utilitzades per més de la meitat (56,5%) d'aquests responsables.

La possibilitat de crear i actualitzar els continguts en el web del centre i, per tant, l'opció de lliurar informació, més que no pas d'obtenir-ne, encara és utilitzada per més d'una quarta part dels directors (31,5%), però en canvi són menys (23,1%) els que, a través de la xarxa, participen en fòrums de discussió professional fora del centre.

En darrer terme, cal dir que els directors utilitzen poc Internet per a portar a terme accions de comunicació interna. Solament una quarta part dels directius (25%) diuen que en fan ús quan volen comunicar-se amb l'equip de professors, però són pocs els que la utilitzen per a comunicar-se amb els pares (13,3%) i encara menys per a comunicar-se amb els alumnes (8,3%).

Figura 7. Finalitat de l'ús d'Internet per part dels directors i directores dels centres

Cal matisar, però, que sembla que aquestes dues últimes possibilitats són significativament més utilitzades Als centres privats, en els de dimensions més grans i també en els que tenen alumnes amb una situació socioeconòmica alta.

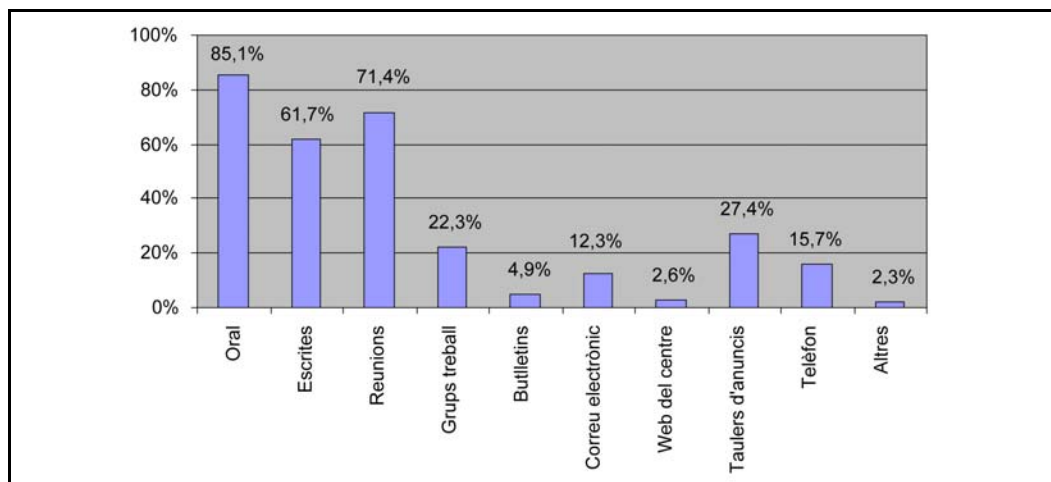
Taula 12. Finalitat de l'ús d'Internet per part dels directors i directores dels centres en funció de la titularitat dels centres, la grandària i la situació socioeconòmica dels centres

	Total	Públic	Privat	Petit	Mitjà	Gran	SSE mitjana	SSE baixa	SSE alta
Cerca informació professional	92,6	90,7	95,8	92,4	90,8	96,3	95,2	86,6	93,2
Comunicar-me amb altres serveis	90,4	88,7	93,3	89,9	90,8	90,2	88,1	91,5	94,6
Gestió acadèmicoadministrativa	84,0	82,8	85,8	91,1	81,6	81,7	85,7	85,4	78,4
Estar al dia	76,5	78,9	72,5	74,7	75,5	80,5	79,8	74,4	71,6
Comunicar professors/directors altres centres	74,7	80,4	65	75,9	74,8	73,2	70,8	82,9	74,3
Obtenció programes	56,5	57,8	54,2	59,5	52,1	62,2	57,1	54,9	56,8
Web centre	31,5	30,4	33,3	26,6	28,2	42,7	36,3	25,6	27,0
Comunicar amb equip professors	25,0	23,5	27,5	30,4	17,8	34,1	23,8	22,0	31,1
Participar fòrums	23,1	23,0	23,3	19,0	20,9	31,7	22,0	30,5	17,6
Comunicar amb pares	13,3	8,3	21,7	8,9	11,0	22,0	11,3	6,1	25,7
Comunicar amb alumnes	8,3	4,9	14,2	6,3	4,9	17,1	7,7	6,1	12,2
Altres	9,3	9,8	8,3	6,3	10,4	9,8	8,3	8,5	12,2

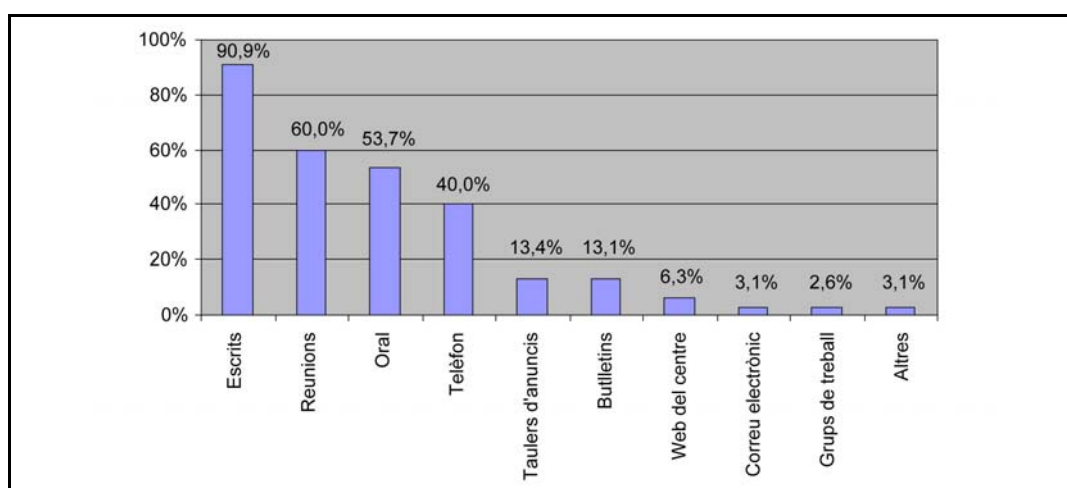
11.3.2. Internet en la comunicació amb la comunitat educativa

Posant especial atenció en aquest darrer aspecte, és a dir, al paper que té Internet en la comunicació, tant interna com externa, hem procurat posar de manifest el lloc que ocupa la xarxa entre els canals de comunicació.

En aquest sentit, començant per la comunicació de caràcter intern, podem reafirmar la idea que acabem d'apuntar: Internet és molt poc present com a mitjà de comunicació entre l'equip directiu i el professorat. Solament un 12,3% de directors i directores diuen que utilitzen el correu electrònic per a comunicar-se amb el professorat, però encara són menys (2,6%) els que fan ús del web del centre per a resoldre aspectes d'informació o comunicació amb els professors i professores. De fet, sembla que la comunicació oral continua essent el sistema més emprat pels directors (85,1%) per a aquesta finalitat de comunicació interna. Sembla que les reunions continuen essent (71,4%) el mitjà habitual per a la difusió de la informació, a banda de la comunicació escrita (61,7%). Així doncs, aparentment, els canals més utilitzats són els tradicionals.

Figura 8. Canals que utilitza l'equip directiu per a comunicar-se amb el professorat

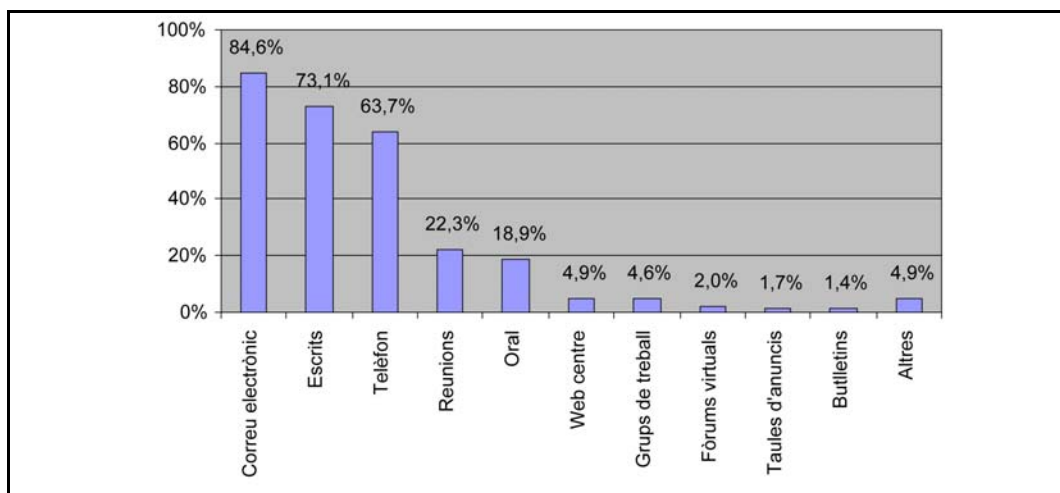
Quan fem atenció a la comunicació externa, trobem un plantejament diferent depenent de si ens referim a la comunicació amb els pares o bé amb serveis educatius o altres institucions externes. En el primer cas, ens trobem novament amb el plantejament convencional, semblantment a com passava amb la comunicació interna. Els sistemes tradicionals de contacte amb els pares continuen sent les comunicacions escrites (90,9%), les reunions (60%) i la comunicació oral (53,7%). El telèfon també és força utilitzat (40%), però els mitjans vinculats a Internet continuen tenint un paper pràcticament residual en aquesta interacció: solament el 6,3% dels directors diuen que utilitzen el web del centre per a comunicar-se amb els pares i el correu electrònic encara sembla menys utilitzat per a aquesta funció (3,1%).

Figura 9. Canals que utilitza l'equip directiu per a comunicar-se amb els pares i mares

Per a la comunicació amb serveis educatius i institucions externes al centre sembla que es produeix un ús més freqüent de la xarxa, tot i que també es mantenen altres mitjans tradicionals: els directors i directores utilitzen la carta amb freqüència (73,1%) i també el telèfon

(63,7%), però sembla que, per a aquests propòsits, s'ha incorporat de manera molt efectiva el correu electrònic que, per a la comunicació exterior, s'utilitza fins i tot amb més freqüència (84,6%) que els mitjans més convencionals a què ens acabem de referir.

Figura 10. Canals que utilitza l'equip directiu per a comunicar-se amb serveis educatius i institucions externes al centre

Així doncs, sembla que Internet solament s'ha incorporat a aquest vessant de la comunicació dels directors i ho ha fet únicament a través de l'ús del correu electrònic. Altres possibilitats, com el web del centre (4,9%) o els fòrums virtuals (2%), s'utilitzen en casos comptats.

En darrer terme, aquesta anàlisi de l'ús d'Internet es posa en contrast amb la importància que li atorguen els directors i directores per a l'ensenyament i l'educació en general. La majoria (74,8%) consideren que la incidència futura d'Internet en l'educació en general serà força important (51,4%), i fins i tot molt important (23,4%). Són molt pocs els que en relativitzen la importància (18%), però encara són menys (6,9%) els que no creuen que Internet pugui tenir un paper rellevant en l'educació.

11.4. Obstacles, necessitats i suports per a la incorporació d'Internet als centres, segons els directors i directores

En darrer terme, en aquesta anàlisi de la incorporació d'Internet als centres des del punt de vista dels directors i directores, sembla especialment rellevant fer notar quins són els obstacles i incentius que els mateixos directius detecten en relació amb el procés d'incorporació d'Internet al centre, quin lloc creuen que té Internet entre les demandes dels pares i quina actitud perceben per part dels docents davant les accions d'innovació impulsades per l'equip directiu. Finalment, en aquest mateix ordre de qüestions, també farem èmfasi en el suport sol·licitat per la direcció a l'hora d'incorporar les TIC i Internet al centre amb finalitats educatives.

11.4.1. Percepció d'obstacles per a la incorporació d'Internet al centre

Pel que fa a les dificultats a l'hora d'incorporar Internet al centre, la més ressenyada pels directors és la disponibilitat de temps del professorat. Tres de cada quatre directors (75,4%) s'hi refereix. Altres obstacles, com la dispersió de la informació (54,9%), referits a les pròpies particularitats del mitjà, ja les destaquen poc menys de la meitat dels directors i directores que, amb un èmfasi similar, també consideren que el nivell de formació del professorat en TIC (54,6%) constitueix un entrebanc per a l'aproximació d'aquests a la xarxa. De fet, en aquest darrer aspecte no hi ha unanimitat. Alguns directors i directores, tot i que en menor proporció (32,6%), consideren que el nivell de formació de què disposen els professors en ús de les TIC constitueix un element que facilita la incorporació d'Internet al centre amb finalitats educatives. D'altra banda, les mancances de formació del professorat a què apunten els directors també es refereixen a un dèficit d'assessorament en l'ús d'Internet en àrees curriculars específiques (45,7%).

En aquest mateix nivell, es fa èmfasi en les mancances pel que fa a disponibilitat de recursos tecnològics (45,4%) i de personal especialitzat en TIC (43,1%) al centre, tot i que aquest darrer aspecte se subratlla significativament menys (29,8%) als centres privats i als de dimensions més grans (28,4%), on semblaria que aquest problema és menor. En canvi, on es posa més de manifest és als centres amb una situació socioeconòmica més baixa (57,8%), en què, probablement, la manca de recursos també incideix en la manca d'aquest tipus de personal especialitzat.

La fiabilitat de la connexió a Internet també s'apunta entre les dificultats i, tot i que, en general, es fa amb menor insistència (31,4%), en determinats casos, com els centres de menors dimensions (44,8%) i, més en concret, els de l'àmbit rural (57,4%), les dificultats de connexió constitueixen un problema més palpable.

En darrer terme, alguns directors i directores, poc més d'una quarta part (27,4%), també fan notar les mancances que detecten en relació amb pautes específiques per a l'ús educatiu d'Internet i les reclamen a les administracions.

Taula 13. Dificultats percebudes pels directors per a la incorporació d'Internet al centre

	Total
La disponibilitat de temps del professorat	75,4
La dispersió de la informació a Internet	54,9
El nivell de formació del professorat en TIC	54,6
L'assessorament per a l'ús d'Internet en l'àrea curricular pròpia	45,7
Els recursos tecnològics disponibles al centre	45,4
El personal especialitzat en TIC de què disposa el centre	43,1
La fiabilitat de la connexió a Internet	31,4
Les pautes específiques per a l'ús educatiu d'Internet que donen	27,4
La motivació del professorat	26,3
Les prioritats del projecte curricular	23,4
Els recursos educatius disponibles a Internet	13,1
El perfil de l'alumnat	12,9
Les demandes dels pares	8,0
L'adaptació a les necessitats actuals	3,1
Altres	2,0
Cap	0,6

11.4.2. Percepció de motivacions per a la incorporació d'Internet al centre

La major part dels directors i directores (69,1%) esgrimeixen com a principal motivació per a la incorporació d'Internet al centre la necessitat d'adaptar-se a les necessitats actuals i a les exigències del mercat laboral, potser responent a la sensació de modernitat que acompanya el fenomen Internet.

En una proporció una mica menor, força directors i directores (61,1%) consideren que un dels incentius per a l'accés a la xarxa consisteix en els recursos educatius que posa a disposició. La potencialitat d'accés a la informació, des d'aquest punt de vista, confereix un altre dels principals atractius a Internet des del punt de vista dels responsables dels centres

que, amb una intensitat semblant (60%), també aprecien la motivació del professorat com a facilitador d'aquest procés.

El perfil de l'alumnat (56%) també és vist com un aspecte que incentiva els centres a aproximar-se a la xarxa. De fet, aquesta qüestió, en alguns casos, també es contempla com a dificultat, però solament un 12,9% dels directors consideren que les peculiaritats dels estudiants constitueixen un obstacle per a la incorporació d'Internet. Cal fer notar, tot i això, que als centres amb una situació socioeconòmica baixa, aquesta problemàtica es fa més palesa (23,3%).

Alguns directors i directores (35,4%) també fan èmfasi en les demandes que fan els pares en relació amb la conveniència que els seus fills utilitzin Internet al centre amb finalitats educatives, però no sembla que aquesta pressió sigui molt gran, principalment si tenim en compte que, per a alguns directors i directores, tot i que pocs (8%), el tipus de demandes dels pares constitueixen més un impediment que no pas un avantatge per a aquest procés. Això es posa especialment de manifest en el batxillerat, en què el percentatge de directors i directores que tenen aquesta percepció augmenta significativament (15,3%).

En darrer terme, les prioritats del projecte curricular tampoc no semblen un impediment important per a la incorporació d'Internet al centre. Menys d'una quarta part dels directius (23,4%) i principalment els directors de batxillerat (30,5%) les consideren un obstacle, però són més (34,6%) els que les veuen com a incentiu per a impulsar aquest procés. Aquesta percepció és sostinguda amb especial èmfasi pels directors i directores dels cicles formatius (41,2%). Les prioritats que estableix el currículum d'alguns cicles en aquesta etapa sembla que afavoreixen l'ús de la xarxa.

Taula 14. Percepció de motivacions dels directors i directores per a la incorporació d'Internet als centres

	Total
L'adaptació a les necessitats actuals	69,1
Els recursos educatius disponibles a Internet	61,1
La motivació del professorat	60,0
El perfil de l'alumnat	56,0
Els recursos tecnològics disponibles al centre	44,0
La fiabilitat de la connexió a Internet	35,4
Les demandes del pares	35,4
Les prioritats del projecte curricular	34,6
El personal especialitzat en TIC de què disposa el centre	34,3
El nivell de formació del professorat en TIC	32,6
L'assessorament per a l'ús d'Internet en l'àrea curricular pròpia	22,9
Les pautes específiques per a l'ús educatiu d'Internet que donen	19,1
La disponibilitat de temps del professorat	10,9
La dispersió de la informació a Internet	8,9
Altres	4,6
Cap	0,6

11.4.3. Percepció de l'actitud del professorat davant la innovació

Una altra manera d'aproximar-se a la qüestió dels obstacles i als elements que faciliten la incorporació d'Internet als centres és fer atenció a la reacció que els directors i directores detecten en el professorat davant la innovació pedagògica, tecnològica i organitzativa, així com davant la formació i la utilització de les TIC i d'Internet quan aquests aspectes s'han promogut des de la direcció.

En aquest aspecte cal dir que els directors donen una imatge molt positiva de l'actitud del professorat davant de qualsevol d'aquestes propostes. En qualsevol dels casos, més de tres quarts parts dels directors i directores diuen que han trobat una actitud activa del professorat davant qualsevol de les propostes d'innovació a què ens estem referint. De fet, és precisament en les qüestions que es refereixen a la utilització de les TIC per part dels alumnes (89,9%), a la formació en TIC dels professors (83,1%), a l'intercanvi amb altres centres

per a temes educatius, utilitzant les TIC (82,4%), o a l'ús d'Internet per a l'ensenyament, en àrees de coneixement específiques (86,9%), on un nombre més alt de directors coincideixen en aquesta actitud activa del professorat.

En aquesta apreciació s'observen poques diferències atenent les diferents etapes o tipus de centre. Únicament en podria apuntar a una actitud del professorat no tan activa davant la innovació pedagògica als centres amb una situació socioeconòmica baixa. En aquests casos, segons els directors i directores, el percentatge de professors que se situarien en una posició passiva o reticent, tot i ser igualment baixa, augmenta significativament (23,9%) per sobre de la mitjana (12,6%).

Atenent les diferents etapes, l'actitud positiva a què ens estem referint, per al cas de la innovació tecnològica, solament és pot matisar en el cas de l'ESO, en què el percentatge de directors que diuen que es troben amb una actitud del professorat passiva o reticent, tot i ser poc elevada, també augmenta significativament (14,5%) per sobre de la mitjana (6,7%). Aquesta diferència per al cas de l'ESO també es pot observar quan ens referim a l'actitud del professorat d'aquesta etapa davant la possibilitat d'ús de les TIC per part dels alumnes. En aquest cas els directors d'ESO també són els que detecten un nombre significativament més elevat (20,3%) que la mitjana (8,6%) de professors i professores que se situen en una posició poc activa i, fins i tot, contrària a aquest tipus d'innovació.

En qualsevol cas, però, les diferències que apuntem no fan canviar la percepció positiva dels directors i directores en relació amb l'actitud del professorat davant la innovació i, de manera més específica, en relació amb la incorporació d'Internet al centre.

11.4.4. Percepció del lloc d'Internet entre les demandes dels pares

En l'anàlisi dels aspectes que poden induir a la introducció d'Internet als centres també és interessant constatar quines són les principals demandes que els pares i mares formulen al centre i, especialment, quin lloc ocupa Internet en aquest rang de prioritats, segons la percepció dels directors i directores.

Gairebé la meitat de responsables (49,7%) considera que la transmissió de coneixements constitueix la principal demanda dels pares i mares, tot i que aquest percentatge baixa significativament a les escoles de l'àmbit rural (29,6%), on sembla que les preocupacions són unes altres.

El segon aspecte en què més s'insisteix (38,6%) és en el de l'educació en valors que, d'altra banda, troba una demanda significativament més elevada als centres privats (51,9%) que

als públics (30,6%). En aquest mateix sentit, cal fer notar també que, als centres amb una situació socioeconòmica més baixa, sembla que el percentatge de pares i mares preocupats per aquesta qüestió també es redueix significativament (23,3%).

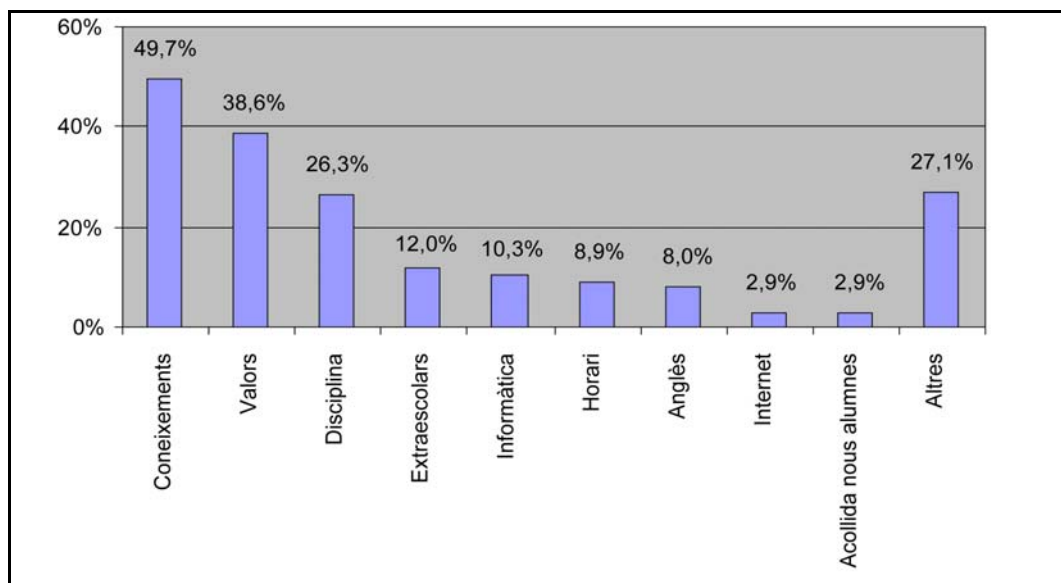
Poc més d'una quarta part dels directors (26,3%) consideren que la disciplina també es troba entre els principals requeriments dels pares. Cal dir que aquesta demanda augmenta significativament a l'ESO (39,5%) i, en canvi, es redueix també de manera significativa a l'educació primària (14,8%), on sembla que aquesta preocupació és menys important. D'altra banda, l'interès dels pares i mares en l'acció que poden dur a terme els centres sobre la disciplina també sobresurt als centres amb una situació socioeconòmica baixa, tal com ho apunten novament un nombre significativament més gran de directors (37,8%).

Altres demandes, vinculades directament a les necessitats de les famílies, ja es poden considerar minoritàries: més oferta d'activitats extraescolars (12%) i més compatibilitat de l'horari escolar amb el laboral (8,9%). Cal fer notar, però, que entre els aspectes que, segons la percepció dels directors i directores, menys preocupen els pares i mares en trobem alguns vinculats de forma directa amb el nostre objecte d'estudi: solament un 10,3% dels directors consideren que la potenciació de la informàtica es troba entre els temes que més els requereixen les famílies i també són pocs (8%) els que inclouen els idiomes entre aquesta llista d'interessos.

Entre les qüestions que concentren menys la demanda dels pares i mares (2,9%) també hi trobem el requeriment de plans d'acollida per a nous alumnes. Únicament als centres amb una situació socioeconòmica més baixa trobaria un grau de preocupació significativament més elevat (6,7%) per part de les famílies.

En darrer terme, cal posar especialment de manifest que és pràcticament residual (2,9%) el nombre de directors i directores que identifiquen interès en els pares i mares per la incorporació d'Internet als centres amb finalitats educatives. Cal fer notar, així mateix, que l'emplaçament dels centres sembla que comporta diferències en aquesta qüestió: en els de l'àmbit rural, tot i que la preocupació de les famílies tampoc no sembla excessivament important, es reconeixen significativament més (9,3%) les demandes dels pares en relació amb aquest tema. En canvi, als centres de Barcelona i la seva àrea metropolitana els directors i directores que consideren que Internet es troba entre els principals interessos de les famílies són pràcticament inexistents (0,5%).

Figura 11. Percepció dels directors i directores sobre el lloc d'Internet entre les demandes dels pares

11.4.5. Suport per a la incorporació de les TIC i Internet als centres

Finalment, també hem procurat que els directors posessin de manifest a quines institucions s'ha adreçat el centre per a buscar suport a l'hora d'implementar i promoure l'ús de les TIC i d'Internet al centre amb finalitats educatives, quin tipus de suport s'ha sol·licitat i, en darrer terme, quina valoració poden fer del suport rebut.

El Departament d'Ensenyament és l'estament a què els equips directius s'adrecen amb més freqüència (70,9%) per a aquestes qüestions. A un nivell ja molt inferior, també se sol·licita suport a l'Associació de Mares i Pares d'Alumnes (47,1%) i al titular del centre (39,7%). Menys d'una quarta part dels directors i directores diuen que han demanat algun tipus de suport a l'Administració local (23,4%), a empreses privades (21,7%) o a les universitats (10,3%). En darrer terme, és molt poc habitual que els centres demanin ajut a altres entitats que promouen projectes a través d'Internet (6,3%).

Cal matisar, però, que els centres privats, com és lògic, s'adrecen significativament menys (48,9%) al Departament d'Ensenyament que els públics (84%). La mateixa tendència s'observa respecte a l'AMPA i a l'Administració local. Vegem-ho gràficament.

Taula 15. Estaments a què els centres han demanat suport per a la incorporació d'Internet i les TIC amb finalitats educatives, en funció de la titularitat i de la participació de la comunitat educativa

	Total	Públic	Privat	Part baixa	Part mitjana	Part alta
Departament d'Ensenyament	70,9	84,0	48,9	64,6	67,0	84,9
AMPA	47,1	56,6	31,3	30,5	48,9	59,3
Titular del centre	39,7	21,9	69,5	39	39,6	40,7
Administració local	23,4	31,1	10,7	12,2	24,7	31,4
Empreses privades	21,7	22,4	20,6	12,2	22,5	29,1
Empreses editorials	17,1	13,7	22,9	13,4	20,3	14,0
Universitats	10,3	8,7	13,0	8,5	9,9	12,8
Entitats que promouen projectes a través d'Internet	6,3	5,0	8,4	3,7	6,0	9,3

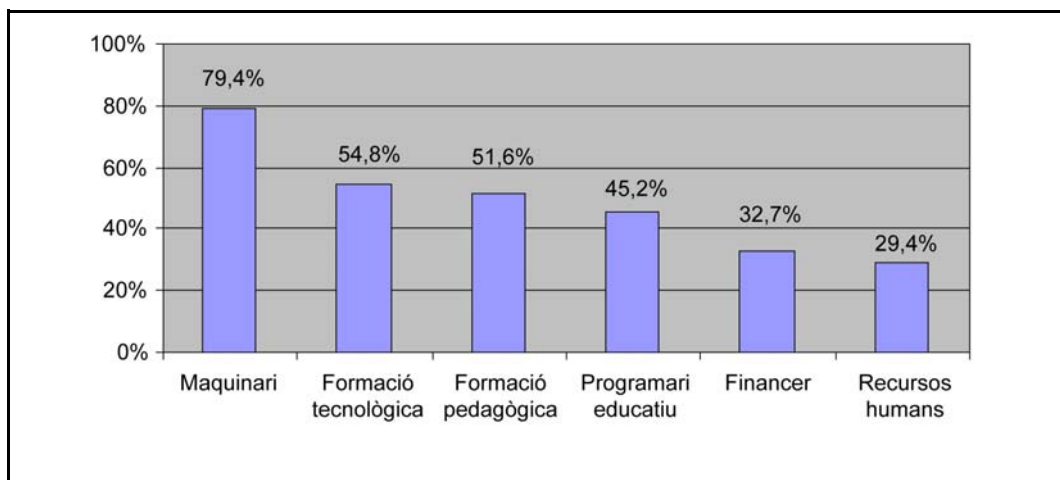
D'altra banda, sembla que els centres més petits miren d'aconseguir més ajudes de l'Administració local (28,7%) que els grans (10,2%). En aquest sentit, també són els centres de zones rurals els que sol·liciten significativament més suport de l'AMPA (68,5%) i l'Administració local (42,6%) que la resta.

També és interessant fer notar que, als centres on sembla que la participació de la comunitat educativa és més baixa, també s'observa un nivell d'iniciativa inferior en la demanda de suport d'ajuda a què ens estem referint. Per al cas de l'AMPA (30,5%) i els ajuntaments (12,2%), aquestes demandes són significativament inferiors, la qual cosa pot fer pensar en la incidència d'aquesta forma de participació en el procés d'Integració d'Internet als centres.

D'altra banda, aquest estudi també ha procurat aprofundir en el tipus de suport sol·licitat als diferents estaments. En general, sembla que en primer terme s'ha sol·licitat maquinari i suport financer i, en segon terme, formació tecnològica i pedagògica.

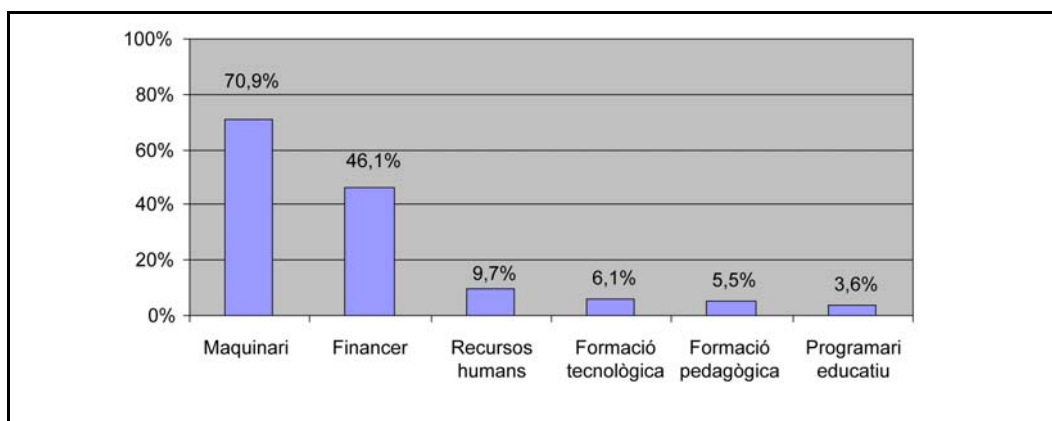
Els directors i directores s'adrecen al Departament d'Ensenyament, fonamentalment, en demanda de maquinari, de formació de caràcter tecnològic i pedagògic, i de programari educatiu.

Figura 12. Demandes de suport al Departament d'Ensenyament per a la incorporació d'Internet i les TIC

Les AMPA també reben demandes de suport en forma de maquinari i de finançament. Amb menor freqüència han rebut sol·licituds de recursos humans, formació tecnològica i pedagògica i programari educatiu.

Figura 13. Demandes de suport a les AMPA per a la incorporació d'Internet i les TIC

En els pocs casos en què es demana suport a l'Administració local o a empreses privades, fonamentalment també se sol·licita maquinari i finançament.

Figura 14. Demandes de suport a l'Administració local per a la incorporació d'Internet i les TIC

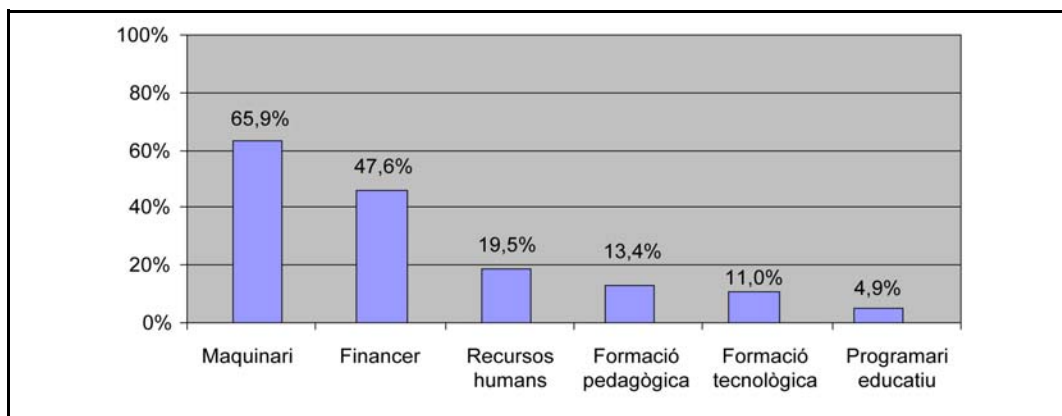
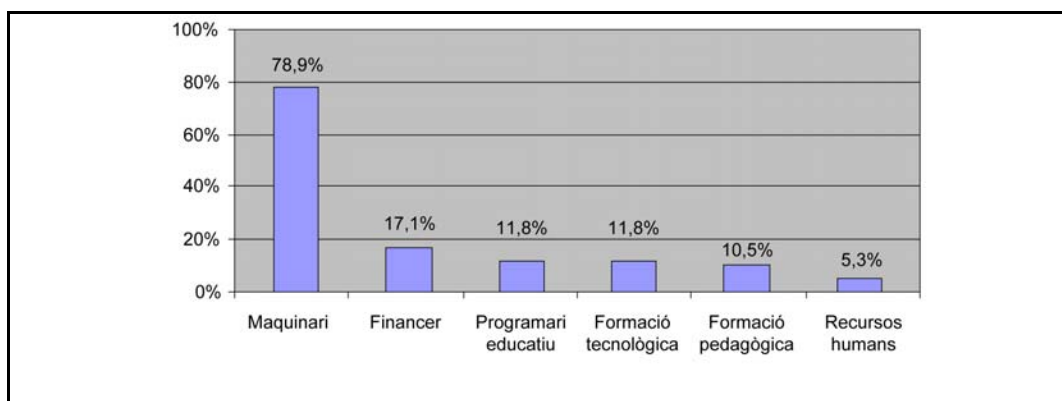

Figura 15. Demandes de suport a empreses privades per a la incorporació d'Internet i les TIC

El tipus de suport sol·licitat solament varia per al cas de les empreses editorials, les universitats i les entitats que promouen projectes a través d'Internet. En el primer cas, es demana programari educatiu i, en el segon, formació pedagògica, però ja hem vist abans que els centres es dirigeixen de manera molt minoritària a aquestes institucions.

Figura 16. Demandes de suport a les editorials per a la incorporació d'Internet i les TIC

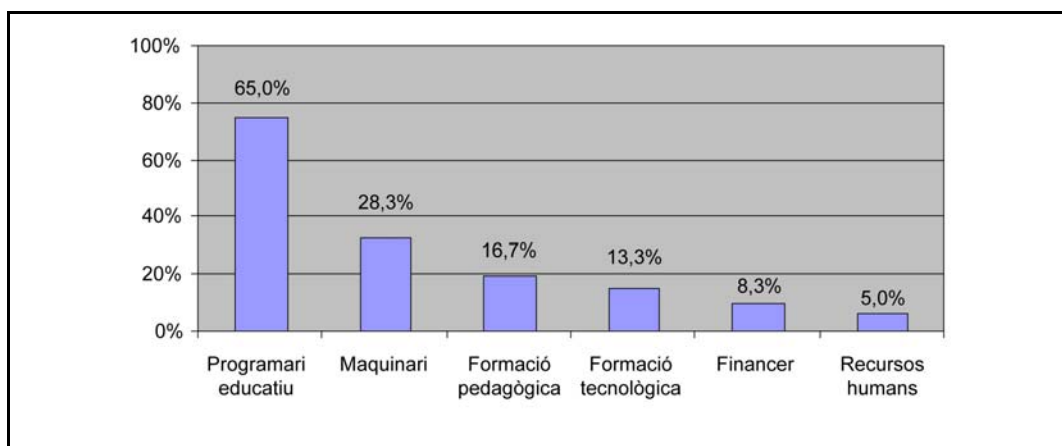
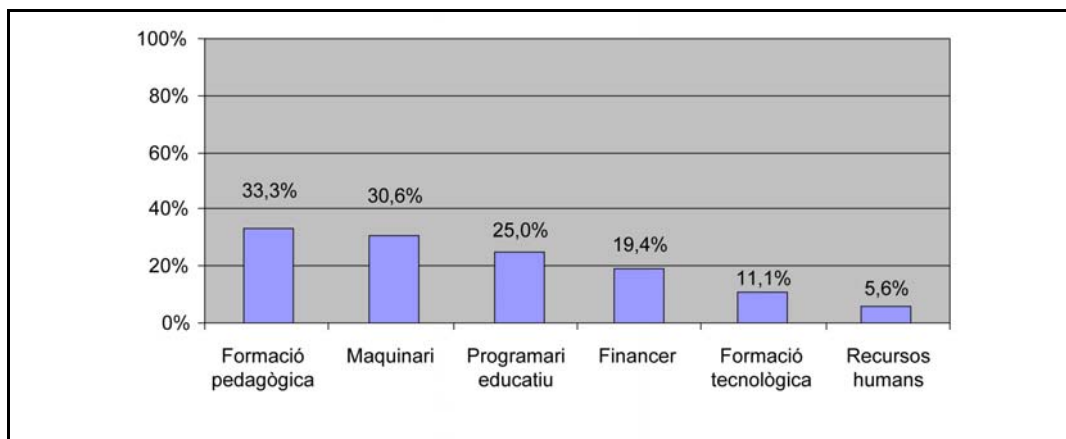
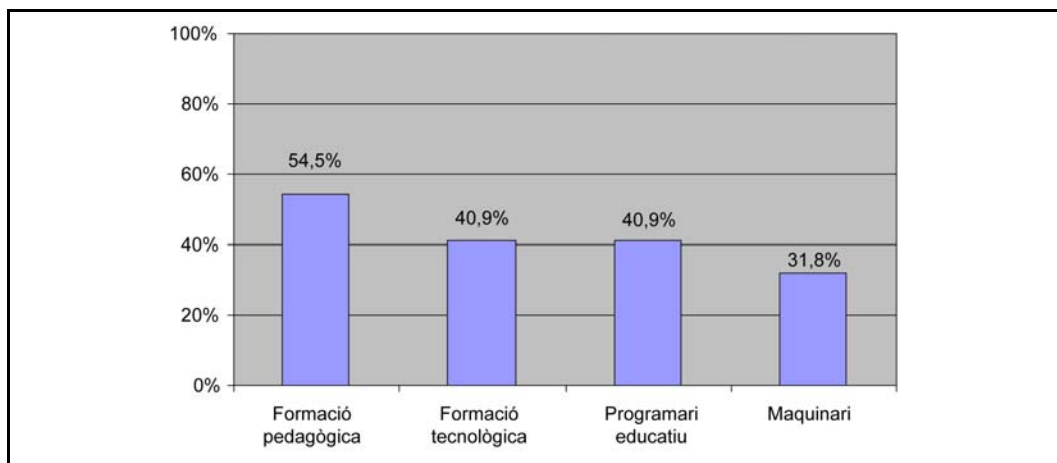

Figura 17. Demandes de suport a les universitats per a la incorporació d'Internet i les TIC**Figura 18. Demandes de suport a les entitats que promouen projectes a través d'Internet per a la incorporació d'Internet i les TIC**

Una qüestió diferent és la valoració que fan els directors del suport rebut des dels diversos estaments. Pel que fa al suport del Departament d'Ensenyament, de les administracions locals i de les associacions de mares i pares (AMPA), hi ha diferències significatives, en funció de la titularitat del centre. Una majoria ajustada dels directors de centres públics (51,1%) creu que l'ajut rebut pel Departament d'Ensenyament és suficient, enfront de només un 15% de les privades. El 19% dels directors de centres públics considera suficient el suport rebut per les administracions locals, enfront d'un 3,8% dels privats. Amb relació a les AMPA, el 52,1% dels directors dels centres públics considera que donen una ajuda suficient, enfront d'un 32,8% dels privats. En canvi, els directors de les escoles privades consideren suficient, en un 76,3% dels casos, el suport rebut per part dels titulars dels seus propis centres.

Taula 16. Valoració de suport rebut del Departament d'Ensenyament per a la incorporació d'Internet i les TIC, en funció de la titularitat

	Total	Públic	Privat
Suficient	37,7	51,1	15,3
Insuficient	49,1	45,7	55,0
Nul	12,6	3,2	28,2

Taula 17. Valoració de suport rebut de l'AMPA per a la incorporació d'Internet i les TIC, en funció de la titularitat

	Total	Públic	Privat
Suficient	44,9	52,1	32,8
Insuficient	14,3	13,2	16,0
Nul	36,0	31,5	43,5

Encara que són minoria, alguns centres han trobat suport en altres empreses o institucions: un 12,3% n'ha trobat a l'empresa privada, el 9,1% a les editorials, el 6,3% a les universitats i el 5,1% en altres entitats que promouen projectes a través d'Internet.

11.5. Caracterització dels responsables d'etapa

Quin ús fan d'Internet, per què, com i quan l'utilitzen els responsables d'etapa dels centres? Quina percepció tenen de l'ús que es fa de la xarxa en la seva etapa? Intentarem donar resposta a aquestes qüestions, partint d'una primera aproximació als trets característics d'aquest col·lectiu, que ens ha de permetre comprendre les peculiaritats de l'ús d'Internet per part dels responsables d'etapa i, principalment, el seu punt de vista en relació amb la incorporació de la xarxa a la proposta educativa de l'etapa.

Primerament, cal fer notar que els responsables d'etapa són majoritàriament dones (67,3%) i solament un 36% d'homes ocupen aquest lloc. Fent atenció a les etapes educatives hi ha diferències: a primària, hi ha un clar predomini de les mestres responsables d'etapa (77,1%) per sobre dels mestres (22,9%); a secundària el predomini de les dones es manté, tot i que la diferència es redueix; en canvi, al batxillerat i, principalment, als cicles formatius la proporció s'inverteix sense arribar, però, al desequilibri que s'observa en l'educació primària. Aquestes dades s'expliquen en molt bona part atenent la proporció d'homes i dones que integren el col·lectiu docent a Catalunya: 85,3% de dones a primària i 54,3% en el conjunt de les etapes de secundària (ESO, batxillerat i cicles formatius), el curs 2002-03.³⁰²

Taula 18. Distribució dels responsables d'etapa segons el gènere i l'etapa

	Total	Prim.	ESO	Batx.	CF
Home	36	22,9	42,7	52,5	58,8
Dona	63,7	77,1	56,1	47,5	41,2

D'altra banda, la major part (78,8%) dels responsables d'etapa tenen entre 30 i 50 anys. I, entre aquests, els més nombrosos (47,4%) són els que es troben en la franja 40-50. Són pocs els responsables més joves de 30 anys (3,4%). Als centres amb una situació socioeconòmica alta, el percentatge de responsables menors de 30 anys creix significativament (7,7%). En qualsevol cas, la mitjana d'edat se situa en tots els casos entorn dels 42 anys. Caldrà veure la incidència que pot tenir aquest factor en l'ús que fan d'Internet aquests responsables en la seva pràctica professional.

302. Font: Servei d'Estadística i Documentació del Departament d'Ensenyament.

Taula 19. Edat dels responsables d'etapa segons la situació socioeconòmica del centre

	Total	SSE baixa	SSE mitjana	SSE alta
Menys de 30 anys	3,4	1,1	2,7	7,7
De 30 a 40 anys	31,4	29,2	32,8	30,8
De 40 a 50 anys	47,4	51,7	48,6	39,7
De 50 a 60 anys	16,3	16,9	14,8	19,2
Més de 60 anys	1,4	1,1	1,1	2,6

En general, els responsables d'etapa disposen d'una àmplia experiència docent: la majoria (88%) fa, com a mínim, 10 anys que es dediquen a la docència i, dins d'aquest percentatge, una bona part (34,3%) n'acumulen entre 20 i 30.

Sembla que és a primària on els responsables d'etapa tenen més anys d'experiència: el 42,9% dels responsables d'aquesta etapa tenen de 20 a 30 anys d'experiència en docència. Aquesta dada no es manté en les altres etapes del sistema educatiu; com s'observa en la taula: a secundària, batxillerat i cicles formatius, prop de la meitat dels responsables se situen entre els 10 i 20 anys, i és en l'ESO on el nivell d'experiència dels seus responsables seria inferior.

Taula 20. Anys d'experiència en docència dels responsables de cada etapa

	Total
Menys de 10 anys	10,9
De 10 a 20 anys	43,7
De 20 a 30 anys	34,3
Més de 30 anys	10,9

Així mateix, els responsables d'etapa acostumen a ser persones que ja fa temps que treballen al centre: un 55,2% acumula més de 10 anys al centre i d'aquests un 20,9% hi són fa més de 20 anys.

Taula 21. Anys que fa que els responsables d'etapa treballen al centre

	Total
Menys de 5 anys	15,4
De 5 a 10 anys	29,1
De 10 a 20 anys	34,3
Més de 20 anys	20,9

La titularitat del centre comporta diferències en aquest aspecte: als centres privats, hi ha un percentatge elevat (33,6%) de responsables d'etapa que fa més de 20 anys que són al centre. Aquesta dada és significativament inferior als centres públics (13,2%), on la mitjana d'antiguitat és sensiblement menor, la qual cosa reflecteix la mobilitat més elevada del professorat als centres públics.

Taula 22. Antiguitat al centre dels responsables d'etapa segons la titularitat

	Total	Primària	ESO	Batxillerat	CF
Menys de 5 anys	15,4	16,6	17,1	10,2	14,7
De 5 a 10 anys	29,1	24,6	39,0	35,6	17,6
De 10 a 20 anys	34,3	36,0	29,3	37,3	32,4
Més de 20 anys	20,9	22,9	13,4	16,9	35,3

La major part dels responsables d'etapa (59,1%) fa entre 2 i 5 anys que ocupen aquest càrrec i a aquest percentatge encara cal afegir-hi un 18,6% que fa menys de dos anys que ocupen aquest càrrec al seu centre.

Crida l'atenció que als centres amb una situació socioeconòmica més baixa és on aquesta mitjana de permanència en el càrrec és inferior. Els responsables d'aquests centres que fa entre 5 i 10 anys que s'ocupen d'aquesta tasca es redueixen significativament (5,6%), la qual cosa, en aquestes circumstàncies, implicaria l'increment de la inestabilitat en l'exercici d'aquesta funció.

Taula 23. Antiguitat en el càrrec de responsable d'etapa segons el nivell socioeconòmic del centre

	Total	SSE baixa	SSE mitjana	SSE alta
Menys de 2 anys	18,6	21,3	18,0	16,7
De 2 a 5 anys	59,1	69,7	56,8	52,6
De 5 a 10 anys	14,0	5,6	15,3	20,5
De 10 a 20 anys	6,3	1,1	8,2	7,7
Més de 20 anys	1,7	1,1	1,6	2,6

11.5.1. Dispersió de prioritats en l'acció directiva

Quan fem atenció a allò que els responsables d'etapa consideren prioritari, el primer que es posa de manifest és la dispersió dels focus d'atenció. No sembla que es comparteixi la pre-

ocupació per un conjunt delimitat de temes, més aviat es constata la dispersió de l'atenció en una varietat força gran de qüestions.

Tot i això, podríem dir que les prioritats fonamentals es refereixen, en primer terme, a qüestions de planificació estratègica: establiment de la línia d'escola, concreció del projecte curricular de centre i definició d'estratègies pedagògiques generals. Aquest tipus de tasques s'identifiquen com a primera prioritat (10%), però també s'apunten en segon (13,4%) i tercer (6,9%) termes.

També es posa de manifest (7,7%) l'interès dels responsables d'etapa respecte a l'atenció a la diversitat i als alumnes amb necessitats educatives especials. Aquesta preocupació augmenta considerablement als centres amb una situació socioeconòmica baixa (18%). La inquietud dels responsables d'etapa respecte a aquesta prioritat obté un percentatge també elevat en segon (9,4%) i tercer (5,4%) termes.

En segon terme, enmig de la disgregació a què ens referim, sembla que les qüestions que afecten la dinàmica de treball l'equip directiu i la coordinació dels professors també apareixen amb certa freqüència com a primera prioritat (7,1%). Aquest percentatge es manté en segona (6,6%) i tercera línies (6,6%) de prioritats.

En aquest segon ordre també hi podríem incloure els aspectes relacionats amb la incorporació de les tecnologies de la informació i la comunicació: un 6,3% dels responsables d'etapa situen aquesta qüestió com a primera prioritat, un 4% com a segona i un 8% com a tercera línia de prioritats. Així doncs, sembla que l'interès per les TIC és present, sense destacar entre les prioritats.

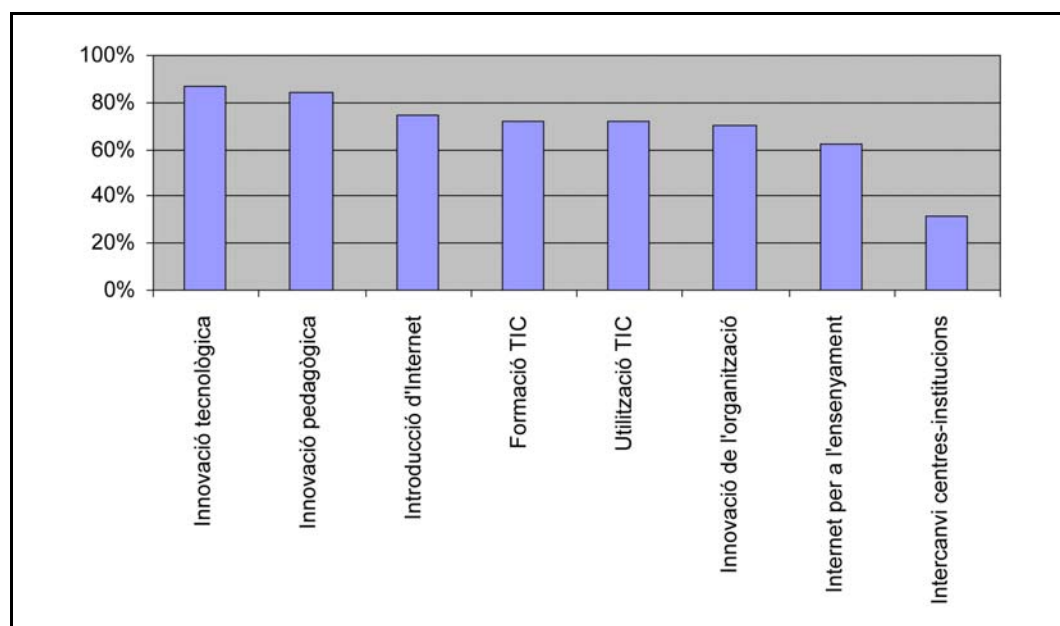
Enmig de la dispersió a què al·ludim podríem destacar alguns aspectes que els responsables d'etapa consideren menys prioritaris: la formació del professorat sembla una de les qüestions que concentra menor atenció (0,6%) com a primera prioritat i solament es preveu de nou com a tercera opció, però amb un percentatge, poc important (4,6%), tot i que, en aquesta posició, es destaca significativament més (9,9%) en el cas dels centres privats que no pas en els públics (1,1%).

D'altra banda, entre els aspectes que reben poca atenció com a prioritat, també es pot destacar el poc accent en la projecció exterior del centre, que també apareix en darrer terme com a primera prioritat (0,6%) i dèbilment com a segona (2%) o tercera opció (3,1%). En sentit semblant, la participació en projectes que impliquen un intercanvi amb altres centres també se situa entre les últimes qüestions que cal considerar: molt pocs responsables (0,9%) hi posen èmfasi com a primera prioritat en l'etapa. Pocs (3,1%) s'hi refereixen en ter-

cer terme, tot i que, a aquest nivell, els responsables dels centres de l'àmbit rural destaquen significativament més (7,4%) pel seu interès a participar en aquest tipus de processos.

Sense perdre de vista aquesta anàlisi de l'acció directiva, hem procurat que els responsables de centre posessin de manifest en quina mesura es promouen determinats aspectes, fent atenció especial al lloc que concedeixen a la introducció i ús d'Internet entre aquests aspectes. En aquest sentit, els responsables d'etapa diuen que la innovació tecnològica (86,6%) constitueix una de les seves línies d'acció prioritària, al mateix nivell que la innovació pedagògica (84,3%). Així mateix, gairebé tres quartes parts d'aquests responsables (71,7%) també diuen que des de la direcció del centre es promouen tant la formació en TIC dels professors com l'ús d'aquestes tecnologies per part dels alumnes, al mateix nivell (70,6%) que la innovació en aspectes d'organització del centre. Cal fer notar, però, que, en aquest ordre, l'ús d'Internet per a l'ensenyament, en àrees de coneixement específiques, apareix en les posicions menys destacades, tot i que encara són majoria (62,6%) els responsables que diuen que també impulsen la introducció de la xarxa en aquestes àrees. En qualsevol cas, l'intercanvi, utilitzant les TIC, amb altres centres o institucions, s'apunta amb menys freqüència (31,7%) entre els temes que es promouen, la qual cosa posaria de manifest novament, tal com apuntàvem abans, que les possibilitats que ofereix la xarxa d'obertura dels centres a la comunitat educativa sovint no es preveu entre les primeres prioritats d'aquests responsables.

Figura 19. Aspectes que es promouen des de la direcció del centre segons els responsables d'etapa

11.5.2. Prioritats en la proposta educativa de l'etapa

En l'anàlisi de la perspectiva dels responsables sobre la proposta educativa de l'etapa, s'identifica, en primer terme, la constatació que el reforçament de l'aprenentatge de les llengües estrangeres, especialment de l'anglès, és un dels aspectes que un nombre més alt de responsables (64,3%) considera en un estat d'implementació molt avançat (37,7%) i, fins i tot, assolit (26,6%) en la seva etapa.

En aquest mateix nivell, més de la meitat dels responsables afirmen que les qüestions que afecten la flexibilitat a l'hora d'agrupar els alumnes (55,1%) i, en el mateix sentit, l'ús de l'espai i del temps també disposen d'un grau d'aplicació ja força elevat.

En segon terme, tot just la meitat dels responsables consideren avançats en la seva etapa els processos d'atenció a la diversitat (49,5%), i és en els cicles formatius on destaca significativament el nombre de responsables (8,8%) que consideren que aquest aspecte ni tan sols ha estat previst.

En una mesura d'implementació lleugerament inferior s'identifiquen qüestions com la potenciació de l'ús de materials i fonts d'informació diverses (45,7%) o la materialització del treball en equip i cooperatiu com a dinàmica habitual de treball a l'etapa (41,7%), i és en el batxillerat on un nombre significativament més elevat de responsables (15,3%) diuen que aquest aspecte no es té en compte i en els cicles formatius on el nombre dels que consideren que la implantació d'aquesta dinàmica es troba en un nivell molt avançat és significativament més elevat: més de la meitat dels responsables d'aquests cicles (52,9%).

Altres aspectes propis de la proposta educativa dels centres sembla que es troben a un nivell d'implementació inferior: solament un 34,3% dels responsables consideren que la capacitat de promoure l'autonomia de l'estudiant en el seu procés d'aprenentatge es pot considerar en un procés molt avançat (26%) o ja consolidat (8,3%). Així mateix, les dinàmiques destinades a fomentar l'aprenentatge de procediments de cerca d'informació i d'ús d'instruments per al seu tractament tampoc no semblen molt implantades. Solament el 31,1% de responsables afirmen que aquest tipus de qüestions es troben ja en un nivell d'aplicació satisfactori.

Cal fer notar que, en darrer terme, l'aspecte que els responsables d'etapa han considerat menys present encara en la proposta educativa de la seva etapa es refereix a la implantació de formes de docència més centrades a guiar l'aprenentatge de l'alumne que no pas en la simple transmissió de coneixements: solament un 29,1% diuen que aquest aspecte es pot considerar molt avançat (23,4%) o ja assolit (5,7%).

Taula 24. Aspectes implementats en la proposta educativa de l'etapa

	No s'ha previst	És un projecte	S'està implementant	Molt avançat	Assolit
Promoure l'autonomia de l'estudiant en el procés d'aprenentatge	7,1	7,7	49,4	26,0	8,3
Flexibilitzar l'ús de l'espai i del temps	6,3	6,9	31,4	35,7	19,4
Flexibilitzar els criteris d'agrupament dels alumnes	6,6	9,7	25,4	35,7	21,7
Impulsar el treball en equip i cooperatiu	6,9	11,7	38,3	31,1	10,6
Fomentar l'aprenentatge de llengües estrangeres	5,4	4,3	24,9	37,7	26,6
Fomentar l'aprenentatge de procediments de cerca d'informació i d'ús d'instruments	4,0	17,1	46,6	25,1	6,0
Potenciar l'aprenentatge de l'alumne en la transmissió de coneixements	4,9	15,1	49,4	23,4	5,7
Potenciar la capacitat d'utilitzar materials didàctics diversos i fonts d'informació variades	0,3	8,0	45,4	35,1	10,6
P18i -implementació- facilitar processos d'ensenyament capaços d'adaptar-se a la diversitat	2,0	8,6	39,4	36,9	12,6

11.6. Expertesa i formació en Internet dels responsables d'etapa

Un altre dels aspectes que l'estudi pretén posar de manifest es refereix a la percepció dels responsables de cadascuna de les etapes en relació amb la seva expertesa en l'ús d'Internet.

En el pla general, un 40,3% d'aquests responsables considera que té un domini alt (33,4%) o, fins i tot, molt alt (6,9%) d'Internet. Un percentatge similar (32%) se situa en una posició intermèdia, i quasi un 27,7% té pocs coneixements d'Internet.

Aquesta distribució és diferent si comparem el domini dels professors amb el de les professores responsables de l'etapa. En el cas dels professors, es produeix un augment significatiu dels que s'atribueixen un domini molt alt d'Internet (15%) per comparació al 2,2% de professores que s'atribueixen aquest mateix nivell de destresa. També hi ha una diferència important entre els professors (42%) i les professores (28,7%) que diuen que tenen un domini alt.

L'edat dels responsables d'etapa també influeix en el seu domini d'Internet. En general, els responsables més joves es consideren més destres en l'ús de la xarxa que els més grans. De fet, aquesta diferència que s'observa a tots els nivells és significativa en el nivell baix: solament el 4,9% de responsables de fins a 35 anys se situen en aquest nivell i, en canvi, els més grans d'aquesta edat que s'atribueixen una habilitat baixa augmenta fins al 20,8%.

Taula 25. Domini d'Internet dels responsables d'etapa: diferències segons el gènere

	Total	Home	Dona
Molt alt	6,9	15,1	2,2
Alt	33,4	42,1	28,7
Ni alt ni baix	32,0	24,6	36,3
Baix	18,0	13,5	20,2
Molt baix	9,7	4,8	12,6

11.7. Ús d'Internet a l'etapa

11.7.1. Ús d'Internet en l'activitat professional dels responsables d'etapa

Un alt percentatge d'aquests professors (87,4%) diuen que, amb més o menys intensitat i d'una o altra manera, utilitzen la xarxa en la seva activitat quotidiana al centre. Cal fer notar a més que, en aquest grup, més de la meitat (61,7%) diuen que utilitzen habitualment la xarxa (51,7%) o, fins i tot, que en fan un ús intensiu (10%). La resta (25,7%) asseguren que tot just la comencen a incorporar com a eina o recurs per a les seves tasques.

Quan diferenciem aquests resultats per gèneres, hi observem algunes diferències. Mentre que, entre els homes, solament un 4% reconeix que no l'ha incorporat a les seves tasques professionals, el percentatge de dones que se situa en aquest grup és quatre vegades més elevat (17,5%). Si ens fixem en l'altre extrem, també trobem diferències significatives: un 21,4% d'homes afirmen que en fan un ús intensiu, mentre que només un 3,6% de dones l'utilitzen amb aquesta intensitat.

Taula 26. Ús d'Internet en l'activitat professional dels responsables d'etapa: distribució segons el gènere

	Total	Home	Dona
No l'utilitzo	12,6	4,0	17,5
L'utilitzo	87,4	96,0	82,5

L'edat d'aquests responsables no introdueix diferències significatives en la freqüència d'accés a Internet, tot i que el nivell d'ús augmenta en les persones més joves.

Taula 27. Ús d'Internet en l'activitat professionals dels responsables d'etapa: distribució segons l'edat

	Total	Fins a 35	36 i +
No l'utilitzo	12,6	8,2	13,5
L'utilitzo	87,4	91,8	86,5

Aquests percentatges es mantenen quan fem atenció a la diferència entre responsables d'etapes diferents. Cal dir, però, que tot i que no s'observen diferències importants, s'observa una tendència d'un ús més freqüent en el pas de les etapes inferiors a les superiors, i és en els cicles formatius on es presenten els nivells més alts. De fet, és en aquests cicles on,

amb una diferència significativa, hem trobat un percentatge més elevat (23,5%) de responsables que s'atribueixen un ús intensiu de la xarxa.

D'altra banda, en aquesta qüestió, no hi ha diferència entre els responsables dels centres privats i els dels públics, tot i que, els nivells d'ús més elevats es troben en els centres públics.

Taula 28. Ús d'Internet dels responsables d'etapa segons la titularitat dels centres

	Total	Públic	Privat
No l'utilitzo	12,6	11,4	14,5
L'utilitzo	87,4	88,6	85,5

Cal fer notar, però, que quan fem atenció a la pràctica dels responsables dels centres amb una situació socioeconòmica més baixa també es pot detectar una disminució en l'ús de la xarxa. En aquest cas, un 20,2% diuen que no fan cap ús d'Internet en la seva activitat professional, la qual cosa contrasta clarament amb aquest mateix índex als centres amb una situació socioeconòmica més elevada, en què aquest percentatge es redueix al 7,7%.

Taula 29. Ús d'Internet dels responsables d'etapa segons la situació socioeconòmica dels centres

	Total	SSE baixa	SSE mitjana	SSE alta
No l'utilitzo	12,6	20,2	10,9	7,7
L'utilitzo	87,4	79,8	89,1	92,3

Fent atenció a l'emplaçament dels centres, observem algunes diferències entre els responsables dels centres de Barcelona i la seva àrea metropolitana i els d'àmbit rural.

Taula 30. Ús d'Internet per a la activitat professional dels responsables d'etapa. Percentatges segons l'emplaçament del centre

	Total	Centres BCN i AMB	Centres urbans no AMB	Centres semiurbans no AMB	Centres d'àmbit rural
No l'utilitzo	12,6	15,5	14,8	10,7	1,9
L'utilitzo	87,4	84,5	85,2	89,3	98,1

Sembla que, a mesura que els centres s'allunyen del territori de Barcelona i la seva àrea metropolitana, el percentatge de responsables d'etapa que utilitzen Internet va augmentant, fins a arribar, en l'àmbit rural, a diferències significatives. En aquest últim cas, solament un

1'9% dels responsables diu que no fa cap ús d'Internet en la seva activitat professional, la qual cosa contrasta clarament amb el 15,5% dels que se situen en aquesta mateixa posició per al cas dels responsables dels centres de Barcelona i la seva àrea metropolitana. Potser la dinàmica de col·laboració entre els centres que componen les zones escolars rurals (ZER)³⁰³ i la possibilitat que proporciona la xarxa d'arribar a recursos i fonts d'informació de més difícil accés des d'aquest àmbit poden ser factors explicatius d'aquesta diferència.

Pel que fa a les finalitats per les quals aquests responsables es connecten a la xarxa, es posa de manifest immediatament que la funció predominat és la cerca d'informació. Pràcticament, la totalitat (99,3%) dels responsables d'etapa utilitzen Internet amb aquest propòsit. En aquest sentit, s'identifica com a funcionalitat preferent l'obtenció d'informació relacionada amb l'activitat professional (79,1%). En canvi, Internet encara no sembla un mitjà per a la comunicació d'aquests responsables. Si bé, força sovint (70,6%), recorren a la xarxa per a comunicar-se amb altres serveis de fora del centre (equips d'assessorament psicopedagògic, serveis socials, Departament d'Ensenyament...), la freqüència amb què la utilitzen per a altres possibilitats de comunicació baixa clarament, i arriba al punt mínim quan ens referim a la comunicació amb els alumnes (12,7%) o amb els pares (4,2%).

Els responsables d'etapa encara no fan ús d'Internet per a posar-se en contacte amb aquests col·lectius, tot i que les funcionalitats relacionades amb la comunicació guanyen un cert pes en les etapes més elevades, principalment en el batxillerat, i també als centres grans.

303. Unió de petites escoles rurals, unitàries o cíclics que comparteixen recursos i constitueixen un sol equip de professorat.

Taula 31. Finalitat de l'ús d'Internet en l'activitat professional dels responsables d'etapa: distribució segons l'etapa

	Total	Primària	ESO	Batxillerat	CF
Per a la cerca d'informació relacionada amb la meua activitat professional	96,1	95,9	97,2	94,4	97,0
Per estar al dia en les activitats professionals (conferències, convocatòries...)	79,1	77,7	85,9	74,1	78,8
Per a comunicar-me amb altres serveis de fora del centre (EAP, serveis socials, Dept. d'Ensenyament...)	70,6	73,6	69,0	66,7	66,7
Per a la gestió acadèmicoadministrativa	60,5	60,8	57,7	57,4	69,7
Per a l'obtenció de programes que utilitzo per a la meua activitat professional	59,5	57,4	59,2	59,3	69,7
Per a comunicar-me amb professors o directors d'altres centres	48,4	51,4	47,9	46,3	39,4
Per a comunicar-me amb l'equip de professors	24,5	22,3	19,7	35,2	27,3
Per a crear i actualitzar els continguts en el web del centre	22,5	18,9	26,8	22,2	30,3
Per a participar en fòrums de discussió professional, fora del centre	13,4	11,5	15,5	14,8	15,2
Per a comunicar-me amb els alumnes	12,7	3,4	19,7	27,8	15,2
Per a comunicar-me amb els pares	4,2	4,7	4,2	3,7	3,0
Altres	7,8	6,1	8,5	9,3	12,1

11.7.2. Internet en la proposta educativa del centre

Fent atenció a la presència de la xarxa en la proposta educativa dels centres, els responsables perceben que, a la seva etapa, Internet s'utilitza principalment com a font de recursos didàctics, és a dir, per a la cerca d'informació vinculada a les assignatures i la utilització de materials didàctics disponibles a la xarxa: un 35,7% d'aquests responsables consideren que aquesta funcionalitat es troba en un grau d'aplicació molt elevat (31,4%) o, encara més, que ja es pot considerar una aplicació assolida (4,3%).

D'altra banda, Internet també és considerada de manera prioritària com a objecte d'aprenentatge: gairebé la meitat dels responsables (45,7%) consideren que aquest objectiu s'està implantant i a aquest cal afegir-hi un 18,5% que consideren que aquest objectiu d'aprendre a utilitzar Internet ja es troba en un nivell d'implantació avançat (15,1%) o assolit (3,4%).

Taula 32. Percepció dels responsables d'etapa sobre la presència d'Internet en la proposta educativa del centre com a objecte d'aprenentatge

	Total
Molt present	8,9
Força present	27,7
Relativament present	34,6
Poc present	14,3
No present	14,0

En aquesta apreciació sembla que els professors responsables són més optimistes que no pas les professores: el 8,7% dels primers consideren aquest objectiu assolit i, en canvi, gairebé cap professora (0,4%) té aquest convenciment.

Taula 33. Percepció dels responsables d'etapa sobre la implementació d'Internet com a objecte d'aprenentatge: diferència segons el gènere

	Total	Home	Dona
No s'ha previst	11,4	7,1	13,9
És un projecte	24,0	19,8	26,5
S'està implementant	45,7	50,0	43,0
Molt avançat	15,1	14,3	15,7
Assolit	3,4	8,7	0,4

D'altra banda, tot i que en la comparació entre etapes i tipus de centre no hem trobat diferències significatives, cal fer notar que als centres amb una situació socioeconòmica més baixa, els responsables d'etapa que consideren que Internet està poc present en la proposta educativa del centre (22,5%) doblen significativament els dels centres que se situen en una situació mitjana (11,5%) o alta (11,5%).

Taula 34. Percepció dels responsables d'etapa sobre la presència d'Internet en la proposta educativa del centre com a objecte d'aprenentatge: distribució segons la situació socioeconòmica

	Total	SSE baixa	SSE mitjana	SSE alta
Molt present	8,9	9	9,8	6,4
Força present	27,7	27	29	25,6
Relativament present	34,6	27	36,6	38,5
Poc present	14,3	22,5	11,5	11,5
No present	14	14,6	12	17,9

D'altra banda, sembla que Internet es contempla amb freqüència com un mitjà per a potenciar el treball autònom dels alumnes: un 40% dels responsables consideren que aquest plantejament s'està implementant i a aquests encara cal afegir-hi un 17,1% que consideren que aquesta forma d'ús de la xarxa es troba molt avançada a l'etapa.

Taula 35. Percepció dels responsables d'etapa sobre la implementació d'Internet en la proposta educativa del centre com a mitjà per a potenciar el treball autònom dels alumnes

	Total
No s'ha previst	16,6
És un projecte	25,1
S'està implementant	40,0
Molt avançat	13,4
Assolit	3,7

La possibilitat d'utilitzar la xarxa com a mitjà per al treball en equip dels alumnes sembla que es troba en un nivell inferior d'implementació: més de la meitat dels responsables (52%) consideren que aquesta possibilitat no es preveu (27,7%) o bé que tot just és un projecte (24,3%). Tot i això, un 36,9% de responsables diuen que aquesta opció s'està incorporant o que es troba en una fase d'aplicació ja molt avançada (9,4%).

La consideració de la xarxa com a mitjà de col·laboració amb altres escoles es troba en una posició similar. Més de la meitat dels responsables (58,8%) consideren que aquesta possibilitat no ha estat prevista (29,1%) o bé que és un projecte (29,7%). Són pocs els centres (13,4%) que estan treballant de manera ja avançada (10,3%) en aquest sentit i menys encara (3,1%) els que consideren que es tracta d'un objectiu assolit.

Taula 36. Percepció dels responsables d'etapa sobre la implementació d'Internet en la proposta educativa del centre com a mitjà per a la col·laboració amb altres centres

	Total
No s'ha previst	29,1
És un projecte	29,7
S'està implementant	26,6
Molt avançat	10,3
Assolit	3,1

Tenint en compte l'emplaçament, podem observar de nou com, a les escoles de l'àmbit rural, se subratlla significativament més (13%) que en altres emplaçaments la presència d'Internet en la proposta educativa del centre per a aquesta possibilitat de col·laboració.

Taula 37. Percepció dels responsables d'etapa sobre la presència d'Internet en la proposta educativa del centre com a mitjà per a la col·laboració amb altres centres: distribució segons l'emplaçament dels centres

		Centres BCN i amb	Centres urbans no amb	Centres semiurbans no amb	Centres d'àmbit rural
Molt present	5,4	2,8	3,7	8,9	13,0
Força present	18,6	16,9	29,6	12,5	25,9
Relativament present	24,6	26,8	18,5	26,8	16,7
Poc present	18,0	18,3	25,9	21,4	9,3
No present	31,7	34,3	22,2	26,8	31,5

Aquesta tendència també es reflecteix en el grau d'implantació d'aquesta prioritat, tot i que, en aquest cas, les diferències no són significatives.

Taula 38. Percepció dels responsables d'etapa sobre la implementació d'Internet en la proposta educativa del centre com a mitjà per a la col·laboració amb altres centres: distribució segons l'emplaçament dels centres

		Centres BCN i amb	Centres urbans no amb	Centres semiurbans no amb	Centres d'àmbit rural
No s'ha previst	29,1	31,0	14,8	28,6	29,6
És un projecte	29,7	31,0	44,4	30,4	16,7
S'està implementant	26,6	23,5	29,6	28,6	35,2
Molt avançat	10,3	10,8	11,1	5,4	13,0
Assolit	3,1	2,8	0	5,4	3,7

D'altra banda, quan, més enllà de les possibilitats de col·laboració entre centres, posem l'atenció en la incorporació de la xarxa com a eina de comunicació entre els professors del mateix centre, el nivell d'aplicació encara se situa a un nivell inferior: un 62,3% dels responsables d'etapa entenen que, al seu centre, aquesta possibilitat ni tan sols s'ha previst (35,7%) o bé que encara és un projecte (26,6%). Solament un 11,2% considera que l'aplicació d'aquesta possibilitat es troba molt avançada (8,2%) o assolida (2,9%).

Taula 39. Percepció dels responsables d'etapa sobre la implementació d'Internet en la proposta educativa del centre com a mitjà per a la comunicació entre professors

	Total
No s'ha previst	35,7
És un projecte	26,6
S'està implementant	25,7
Molt avançat	8,3
Assolit	2,9

En aquest mateix sentit, l'ús d'Internet com a eina de treball en equip entre el professorat encara disposa de menor implantació: gairebé tres quartes parts dels responsables (72%) entenen que aquesta opció no s'ha considerat (35,7%) a l'etapa, o bé que encara és un projecte (26,6%).

Taula 40. Percepció dels responsables d'etapa sobre la implementació d'Internet en la proposta educativa del centre com a mitjà per al treball en equip entre professors

	Total
No s'ha previst	44,3
És un projecte	27,7
S'està implementant	20,0
Molt avançat	4,9
Assolit	1,7

Així mateix, Internet, des de la perspectiva dels responsables d'etapa, tampoc no sembla haver-se incorporat com a recurs per a la comunicació entre els alumnes. De fet, probablement, aquesta és una de les possibilitats que menys s'ha considerat en les propostes educatives i de les que menys s'ha implantat: el 71,4% considera que aquesta és una opció no plantejada (52,3%) o, com a màxim, que s'està projectant (19,1%).

Cal fer notar, però, que als centres amb una situació socioeconòmica més elevada, un nombre significativament més elevat de responsables (41,1%) consideren que aquesta possibilitat es troba molt avançada (32,1%) o ja assolida (9%) al seu centre.

Taula 41. Percepció dels responsables d'etapa sobre la implementació d'Internet en la proposta educativa del centre com a mitjà per a la comunicació entre alumnes: distribució segons la situació socioeconòmica dels centres

	Total	SSE baixa	SSE mitjana	SSE alta
No s'ha previst	52,3	60,7	51,9	43,6
És un projecte	19,1	16,9	21,9	15,4
S'està implementant	20,3	13,5	18,6	32,1
Molt avançat	4,0	4,5	1,6	9,0
Assolít	1,7	1,1	2,7	0

En darrer terme, l'aspecte que disposa de menor grau d'implantació als centres, segons aquests responsables, es refereix a l'ús de la xarxa per a la comunicació entre professors i alumnes: una gran majoria (82,3%) consideren que aquest aspecte no s'ha considerat (59,4%), o bé que s'està projectant (22,9%). Gairebé cap responsable considera assolida aquesta opció.

Tot i això, cal matisar que als centres amb una situació socioeconòmica alta sembla que l'aplicació d'aquesta possibilitat es troba més avançada: en aquests centres, són significativament més (29,5%) els responsables que consideren que aquesta funcionalitat s'està implementant.

Taula 42. Percepció dels responsables d'etapa sobre la implementació d'Internet en la proposta educativa del centre com a mitjà per a la comunicació entre professors i alumnes: distribució segons la situació socioeconòmica dels centres

	Total	SSE baixa	SSE mitjana	SSE alta
No s'ha previst	59,4	71,9	58,5	47,4
És un projecte	22,9	18,0	25,1	23,1
S'està implementant	16,0	9,0	13,7	29,5
Molt avançat	0,6	0,0	1,1	0,0

Així doncs, des de la percepció dels responsables d'etapa, sembla que, en termes generals, el grau d'implantació d'Internet en la proposta educativa dels centres encara és poc elevat. És vist, fonamentalment, com a font d'informació, de recursos didàctics i, així mateix, com a instrument que cal saber utilitzar. La potencialitat d'Internet per a l'obertura dels centres i la col·laboració amb altres institucions sembla poc utilitzada en la pràctica i tampoc les possibilitats de comunicació interna i treball en xarxa entre el professorat i amb els alumnes disposarien, des d'aquesta percepció, d'un grau d'aplicació elevat. De fet, aquestes últimes

opcions, en molts casos ni tan sols s'han considerat, la qual cosa indicaria que el grau de penetració de la xarxa en la proposta educativa dels centres encara es troba en un estadi inicial.

11.7.3. Ús d'Internet a l'etapa i a classe

Més enllà de la percepció dels responsables d'etapa sobre el lloc d'Internet en la proposta educativa del centre, hem procurat copsar el paper que aquests mateixos responsables atribueixen a la xarxa en l'etapa que es troba al seu càrrec. En aquest sentit, sembla rellevant assenyalar, en primer lloc, que més de la meitat dels responsables (53,1%) consideren que Internet s'està començant a incorporar a l'etapa. Són menys (34,9%) els que consideren que ja se'n fa un ús habitual i només un 1,4% diuen que la utilització de la xarxa és intensiva.

L'anàlisi d'aquests resultats per etapes permet identificar algunes diferències significatives. A l'educació primària, la majoria de responsables d'etapa (62,9%) consideren que Internet tot just es troba en fase d'incorporació, però, en canvi, es produeix una disminució significativa (21,1%) respecte a les altres etapes quan ens referim a l'ús habitual. Als cicles formatius, d'altra banda, és on, des d'aquest punt de vista, el nivell d'ús es trobaria més avançat: en aquests cicles, l'ús habitual (61,8%) i intensiu (8,8%) augmentaria significativament per comparació a la resta d'etapes.

Taula 43. Percepció dels responsables d'etapa sobre l'ús d'Internet a l'etapa seleccionada: distribució per etapes

	Total	Prim.	ESO	Batx.	CF
No s'utilitza Internet	4,3	6,9	0	3,4	2,9
De moment encara és un projecte	7,1	8,6	8,5	1,7	5,9
S'està començant a incorporar	53,1	62,9	50	47,5	20,6
S'utilitza habitualment	33,4	20,6	40,2	45,8	61,8
Se'n fa un ús intensiu	1,4	0,6	1,2	0	8,8

Pel que fa al ritme d'introducció d'Internet en les diferents etapes, no arriben a la meitat (43,1%) els responsables que el valoren com a ràpid (35,7%) i, fins i tot, com a molt ràpid (7,4%), i és en els cicles formatius on l'èmfasi en aquest ritme accelerat es distingeix de manera significativa de la resta d'etapes (73,5%). D'altra banda, un percentatge no gaire inferior (38,8%) considera que el ritme és lent (33,1%) o molt lent (5,7%).

Taula 44. Valoració del ritme d'introducció d'Internet en cadascuna de les etapes

	Total	Prim.	ESO	Batx.	CF
Molt ràpid	7,4	5,1	8,5	6,8	17,6
Ràpid	35,7	30,9	32,9	42,4	55,9
Ni ràpid ni lent	15,7	18,3	13,4	13,6	11,8
Lent	33,1	35,4	39,0	33,9	5,9
Molt lent	5,7	5,7	6,1	3,4	8,8

Aquesta aproximació a la presència de la xarxa a l'etapa des del punt de vista dels seus responsables es completa amb una anàlisi dels aspectes que s'hi resolen actualment amb l'ajut d'Internet que, tal com veurem, coincideix força amb la valoració anterior d'aquests mateixos responsables per al conjunt del centre. L'anàlisi també preveu una prospectiva sobre les tasques que s'hi podrien incorporar a curt termini.

Pel que fa a l'ús actual, s'assenyalen en primer terme les activitats vinculades a la cerca d'informació: la majoria dels responsables d'etapa (91%) insisteixen a considerar que aquest és un ús prioritari de la xarxa a l'etapa i, en segon terme, com a derivació en l'ús per a l'obtenció de material multimèdia a les classes (46,6%) i d'exercicis i simulacions (36%).

Les activitats relacionades amb la comunicació entre professors (27,4%) i entre alumnes (23,4%) se situen en un segon nivell i, en darrer terme, apareix un tercer bloc d'activitats amb un percentatge més baix, referit al treball en xarxa: treball amb altres aules o centres (18%) i activitats docents a distància (9,7%).

Taula 45. Tasques que els responsables d'etapa diuen que realitzen actualment amb l'ajut d'Internet

	Total
Cerca d'informació	91,1
Utilització de material multimèdia a les classes	46,6
Exercicis i simulacions	35,4
Comunicació entre professors	27,4
Comunicació entre alumnes	23,4
Atenció a la diversitat	22,6
Presentació electrònica dels materials de les assignatures	20,9
Treball amb altres aules o centres	18,0
Atenció a les necessitats educatives especials	17,4
Activitats docents a distància	9,7
Projectes interculturals	8,9
Altres	12,0
Cap	2,6

Quan centrem l'atenció per etapes, identifiquem un augment significatiu (33,9%) a batxillerat respecte a l'ajut d'Internet per a fer presentacions electròniques dels materials de les diferents assignatures. En canvi, sembla que la titularitat del centre o la seva grandària no incideixen en la forma d'ús de la xarxa.

La perspectiva de futur d'aquests responsables introdueix algunes modificacions en la distribució que acabem d'apuntar. L'atenció se centra menys en els aspectes vinculats a la cerca d'informació (43,7%) i de recursos, i es desplaça cap a les possibilitats de comunicació, entre els alumnes (39,7%) o entre professors (37,7%) i de treball en xarxa amb altres aules o centres (35,1%) que, ara, en aquesta prospectiva, passen al davant de les opcions que tindrien més presència en el moment actual, que apunten a les potencialitats de la xarxa per a l'obertura dels centres, la participació, la col·laboració amb altres institucions i el treball en xarxa.

11.8. Obstacles, necessitats i suport per a la incorporació d'Internet als centres, segons els responsables d'etapa

Un altre dels aspectes que ens interessa analitzar, per a facilitar la interpretació de l'ús d'Internet als centres educatius, és la percepció que els responsables d'etapa tenen respecte de les dificultats, motivacions i actitud del professorat sobre la incorporació d'Internet.

Pel que fa a les dificultats, els responsables d'etapa apunten, en primer lloc, com també ho feien els professors, a la manca de temps (76,3%) per a introduir Internet, immediatament, al nivell de formació dels professors sobre l'ús de les TIC (55,1%) i, a un nivell no gaire inferior (49,1%), a la dispersió de la informació, tal com es troba a la xarxa.

Entre les principals dificultats, també s'assenyala la manca de recursos tecnològics disponibles als centres (45,7%) i la manca d'assessorament per a l'ús d'Internet en àrees curriculars específiques (39,7%).

Taula 46. Principals dificultats per a la incorporació d'Internet als centres segons els responsables d'etapa

	Total
La disponibilitat de temps del professorat	76,3
El nivell de formació del professorat en TIC	55,1
La dispersió de la informació Internet	49,1
Els recursos tecnològics disponibles al centre	45,7
L'assessorament per a l'ús d'Internet en l'àrea curricular pròpia	39,7
La fiabilitat de la connexió a Internet	38,0
El personal especialitzat en TIC de què disposa el centre	37,1
Les pautes específiques per a l'ús educatiu d'Internet que donen les administracions	25,7
La motivació del professorat	25,4
Les prioritats del projecte curricular	24,9
El perfil de l'alumnat	14,3
Els recursos educatius disponibles a Internet	10,6
Les demandes dels pares	10,3
L'adaptació a les necessitats actuals	4,3
Altres	2,9
Cap	0,3

Encara en el capítol de dificultats, cal subratllar que als centres amb una situació socioeconòmica baixa el perfil de l'alumnat es veu, significativament més que en altres tipus de centre (27%), com una dificultat per a la incorporació d'Internet al centre amb finalitats educatives.

No s'ha apuntat com una problemàtica important per a introduir Internet als centres el tipus de demandes que fan els pares (només un 10,3% dels responsables d'etapa valoren aquest aspecte com a negatiu). Tanmateix, aquesta dificultat augmenta significativament (21,3%) quan parlem d'aquests centres amb una situació socioeconòmica baixa i, en contrast, disminueix de manera també significativa (1,3%) en centres de nivell alt, és a dir, en centres amb un nivell socioeconòmic baix el tipus de demandes que fan els pares probablement apuntaria en direccions diferents de les que comportarien la incorporació d'Internet.

Pel que fa a les motivacions que els responsables d'etapa consideren que afavoreixen la incorporació d'Internet al centre, en primer lloc sembla que els responsables d'etapa assenyalen la necessitat d'adaptar-se als reptes que planteja la societat de la informació (70,9%), responent així mateix a la ideologia de modernitat que s'associa a les TIC i, de manera més específica, a Internet i, immediatament, es refereixen a les possibilitats que ofereix la xarxa per a l'accés a recursos educatius (66,3%). La possibilitat d'accedir a materials útils per a la pràctica pedagògica se subratlla de nou com un dels principals incentius per a la incorporació d'Internet als centres.

En tercer lloc, s'identifiquen un conjunt de motivacions amb percentatges similars: el perfil de l'alumnat que, tot i que, en alguns casos, tal com hem apuntat en l'apartat anterior, es pot veure com una dificultat, en la major part d'ocasions (54%), es percep com un factor que afavoreix la introducció de la xarxa a l'etapa. La motivació del professorat (53,1%) també es contempla pels responsables d'etapa com a incentiu, més que no pas com a dificultat.

Taula 47. Principals motivacions per a la incorporació d'Internet als centres segons els responsables d'etapa

	Total
L'adaptació a les necessitats actuals	70,9
Els recursos educatius disponibles a Internet	66,3
El perfil de l'alumnat	54,0
La motivació del professorat	53,1
Els recursos tecnològics disponibles al centre	43,1
Les prioritats del projecte curricular	35,4
La fiabilitat de la connexió a Internet	34,3
El personal especialitzat en TIC de què disposa el centre	32,3
Les demandes del pares	32,0
El nivell de formació del professorat en TIC	30,6
L'assessorament per a l'ús d'Internet en l'àrea curricular pròpia	23,7
Les pautes específiques per a l'ús educatiu d'Internet que donen les administracions	22,3
La disponibilitat de temps del professorat	11,7
La dispersió de la informació a Internet	10,3
Altres	3,4
Cap	0,3

Fent atenció a la titularitat dels centres, cal fer notar que el nivell de formació del professorat en l'ús de tecnologies de la informació i la comunicació es veu significativament menys com a incentiu als centres privats (19,8%) que als públics (37%).

D'altra banda, la fiabilitat de la connexió a Internet es considera significativament més com a motivació als centres grans (51,1%) que no pas als petits (18,4%), i sembla que aquesta qüestió també està relacionada amb l'emplaçament del centre, atès que, en els de l'àmbit rural, també apunten significativament a la fiabilitat de la connexió (14,8%) que, per a aquests centres, constituiria més una dificultat que no pas un factor que els afavoreix.

En darrer terme, en l'anàlisi de la percepció dels responsables d'etapa sobre la incidència d'Internet en l'educació, posa de manifest que la majoria (75,4%) hi atribueix força importància (49,1%) o molta importància (26,3%).

Taula 48. Nivell d'importància d'Internet en l'educació segons els responsables d'etapa

	Total
Molt important	26,3
Força important	49,1
Relativament important	20,6
Poc important	3,1
Gens important	0,6

En aquesta apreciació, però, sembla que els responsables més joves mostren un grau més alt de convenciment que no pas els més grans: el nombre de responsables d'etapa de fins a 35 anys que consideren que la xarxa tindrà una repercussió molt important per a l'educació en general és significativament més alt (39,3%) que el dels responsables que superen aquesta edat, la qual cosa podria ser un indicatiu d'una màxima proximitat i conscienciació dels primers en relació amb la incorporació d'Internet a la seva etapa amb finalitats educatives.

11.9. Influència de les polítiques de centre en la freqüència i els tipus d'ús d'Internet per part del professorat

Malgrat el paper preponderant que sembla tenir el professorat en les decisions sobre la forma com s'integren les TIC a les pràctiques educatives (Fullan, 2002; Cuban, 1993 i 2001; Dexter, Anderson i Becker 1999; Judson, 2006), no són menys importants els papers que exerceixen els legisladors, les administracions educatives i, especialment, els responsables dels centres educatius en la promoció, la planificació i el suport a aquests processos (Hernandez-Ramos, 2005; Fullan, 2002; Zhao i Frank, 2003). En el marc de l'àmplia anàlisi que hem presentat en aquest mateix informe³⁰⁴ sobre els factors d'influència en la freqüència i els tipus d'ús d'Internet per part del professorat dels centres d'educació primària i secundària obligatòria de Catalunya, hem volgut conèixer fins a quin punt les accions i iniciatives que els responsables dels centres educatius posen en marxa, en relació amb la integració d'Internet i les TIC als processos educatius, tenen efectes sobre la forma com aquesta integració s'acaba materialitzant.

Amb aquesta finalitat hem seleccionat tres aspectes que diferenciaven els centres en relació amb l'impuls explícit de la incorporació d'Internet a les activitats docents: l'existència d'un pla estratègic específic per a la incorporació de les TIC amb finalitats educatives i el temps que fa que s'aplica; el fet que la incorporació de les TIC amb aquesta finalitat estigui entre les tres qüestions prioritàries per a la direcció del centre, i el fet que aquesta qüestió hagi estat un dels tres temes més tractats en les reunions de l'equip directiu durant el curs anterior al de la realització de l'estudi. És a dir, que fos una prioritat per a la direcció del centre, que estigués concretat i explicitat formalment en un pla i que hagués format part, realment, de l'agenda de treball de l'equip directiu.

Per a construir el model d'anàlisi hem utilitzat com a variables independents de control l'etapa per a la qual ha estat seleccionat el centre i la seva titularitat (pública o privada), dues variables molt rellevants quant a les formes d'organització de l'acció directiva i del context en què aquesta direcció s'exerceix.

El model utilitzat pretenia, en primer lloc, veure si hi havia diferències en funció de l'etapa o de la titularitat del centre pel que fa a l'existència de polítiques específiques en matèria d'impuls de les TIC i, a continuació, comprovar si als centres on aquestes polítiques eren prioritàries i estaven formalitzades es produïen diferències en la freqüència i la forma com el professorat utilitza-

304. En el capítol 9.

va Internet en les seves activitats docents. En aquest sentit s'han fet servir els mateixos criteris³⁰⁵ de freqüència i classificació dels usos d'Internet que en l'anàlisi dels factors d'influència en els usos de Xarxa per part del professorat, desenvolupada en el capítol 9 d'aquest mateix informe.

Pel que fa a la metodologia emprada, s'ha utilitzat en l'anàlisi bivariada la comparació de mitjanes, per a veure les relacions entre les variables independents de control i les variables dependents; les taules de contingència i la prova de khi quadrat, per a veure les possibles relacions entre les variables independents de control (etapa i titularitat) i la resta de variables independents, i, novament, la comparació de mitjanes entre les variables dependents i les independents. Estava prevista l'elaboració d'un model d'anàlisi multivariada en cas que els models bivariats haguessin trobat relacions significatives de dependència entre algunes de les variables.

11.9.1. La influència de les polítiques de centre en la freqüència amb què el professorat utilitza Internet a la seva aula

Si comencem analitzant fins a quin punt el fet que la incorporació de les TIC amb finalitats educatives sigui una prioritat manifestada per la direcció del centre afecta la freqüència amb la què el professorat utilitza Internet en les seves classes, obtenim una primera dada que ens marca la tendència que ens trobarem repetidament en aquesta part de l'anàlisi: les diferències entre la freqüència d'ús d'Internet entre els centres que consideren les TIC una prioritat i els que no, no són estadísticament significatives, ni segueixen el patró esperat. El professorat dels centres que prioritzen l'ús educatiu de les TIC utilitzen Internet fins i tot una mica menys que els que fan docència en escoles o instituts on això no és una prioritat (0,32 hores al més de mitjana d'ús d'Internet per part del professorat vs. 0,29 per als centres que ho tenen com a prioritat)

Si en comptes del criteri manifestat per la direcció del centre ens posem com a referent el fet que la incorporació de les TIC hagi estat un dels temes més tractats en l'agenda de l'equip di-

305. Pel que fa a la freqüència d'ús d'Internet a l'aula, el percentatge relatiu d'hores d'ús d'Internet sobre el total d'hores de docència al mes que cada professor fa amb el grup classe seleccionat. Pel que fa als tipus d'ús d'Internet en l'activitat docent:

Ús d'Internet per a la preparació de l'activitat docent.

Ús d'Internet a l'aula per a la cerca d'informació relacionada amb l'assignatura.

Ús d'Internet per a promoure la interacció del professorat amb els alumnes i dels alumnes entre ells.

Ús d'Internet per a atendre la diversitat de necessitats educatives de l'alumnat.

Ús d'Internet per a la participació en projectes que impliquin la superació dels límits que habitualment imposen les disciplines i les estructures de participació i de treball a les aules.

rectiu durant el darrer curs, la tendència s'inverteix però les diferències continuen essent mínimes i no són en cap cas significatives (0,31 hores d'ús d'Internet al més, de mitjana, per al professorat dels centres que no van tractar prioritàriament aquesta qüestió en les reunions de l'equip directiu vs. 0,38 hores de mitjana als centres on això va ser tractat de forma prioritària).

Finalment, si la qüestió l'observem en funció de si el centre ha formalitzat o no una estratègia d'introducció de les TIC en les pràctiques educatives, ens tornem a trobar amb una tendència inversa, no significativa, en què es produeix un lleuger increment de la freqüència d'ús per part del professorat, quan el centre no té cap pla, quan el pla estratègic fa menys de dos anys que està en marxa, cau una mica, i es torna a incrementar de forma molt tímida quan el pla fa més de dos anys que s'està aplicant.

Si analitzem aquestes relacions, diferenciant els centres públics i els privats, podem veure un comportament matisadament diferent: els centres públics segueixen el mateix patró observat per al conjunt dels centres, com es pot veure en les taules següents.

Taula 49. Freqüència d'ús d'Internet per part del professorat als centres públics en funció de l'existència de la prioritat d'incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No	132	0,0341 (0,06989)	F = 0,149
Sí	30	0,0289 (0,04609)	
Total	162	0,0331 (0,06604)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres públics

Taula 50. Freqüència d'ús d'Internet per part del professorat als centres públics en funció de la disponibilitat d'un pla estratègic per a la incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No disposa de cap pla	116	0,0348 (0,07333)	F = 0,126
Disposa d'un pla des de fa dos anys com a màxim (2001-2003)	29	0,0284 (0,04596)	
Disposa d'un pla des de fa tres anys o més (2000 o anterior)	17	0,0302 (0,03838)	
Total	162	0,0331 (0,06604)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres públics

Taula 51. Freqüència d'ús d'Internet per part del professorat als centres públics en funció de si a les reunions de l'equip directiu de l'any passat es va tractar com a prioritat la incorporació de les TIC al centre amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No	144	0,0324 (0,06696)	F = 0,158
Sí	18	0,0390 (0,05960)	
Total	162	0,0331 (0,06604)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres públics

I, en canvi, als centres privats, tot i que les diferències no són significatives, el comportament en relació amb l'existència de plans estratègics és diferent: la freqüència d'ús és lleugerament més alta quan es disposa d'un pla. Podem veure les similituds i les diferències en les taules corresponents.

Taula 52. Freqüència d'ús d'Internet per part del professorat als centres privats en funció de l'existència de la prioritat d'incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No	70	0,0307 (0,05117)	F = 0,007
Sí	25	0,0297 (0,03554)	
Total	95	0,0304 (0,04738)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres privats

Taula 53. Freqüència d'ús d'Internet per part del professorat als centres privats en funció de la disponibilitat d'un pla estratègic per a la incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No disposa de cap pla	44	0,0266 (0,03869)	F = 0,269
Disposa d'un pla des de fa dos anys com a màxim (2001-2003)	32	0,0343 (0,05474)	
Disposa d'un pla des de fa tres anys o més (2000 o anterior)	19	0,0328 (0,05400)	
Total	95	0,0304 (0,04738)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres privats

Taula 54. Freqüència d'ús d'Internet per part del professorat als centres privats en funció de si a les reunions de l'equip directiu de l'any passat es va tractar com a prioritat la incorporació de les TIC al centre amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No	82	0,0292 (0,04856)	F = 0,381
Sí	13	0,0380 (0,03994)	
Total	95	0,0304 (0,04738)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres privats

11.9.2. La influència de les polítiques de centre en la manera com el professorat utilitza Internet en les seves pràctiques docents

Seguint el pla d'anàlisi exposat, volem conèixer a continuació si l'existència de polítiques de centre en relació amb la incorporació de les TIC incideix en la forma com el professorat utilitza Internet en el conjunt de les seves pràctiques docents. Per a poder copsar millor els matisos i les diferències entre centres, ens centrarem en l'observació de les dades que ens proporcionen centres públics i privats separatament. En qualsevol cas es poden consultar el conjunt dels resultats en la resta de taules utilitzades per a l'elaboració d'aquesta part de l'anàlisi, que es troben en els annexos de l'informe.

Intentarem veure en primer lloc les diferències que es produeixen pel que fa a l'ús de la xarxa en la preparació de l'activitat docent. Si prenem com a referència que la incorporació d'Internet sigui o no una prioritat institucional per als directius, als centres públics es repeteix la tendència inversa que ja hem observat en relació amb la freqüència d'ús d'Internet a l'aula: quan les TIC no són una prioritat per als directius, un 73,9% del professorat fa servir Internet amb aquesta finalitat; als centres en què les TIC són prioritàries, l'ús d'Internet per a la preparació de l'activitat docent baixa un punt: el 72,3%. Als centres privats, en canvi, el fet que les TIC siguin una prioritat incrementen en deu punts el percentatge de professorat que fa servir la xarxa en la preparació de les seves classes (80,3% vs. 70,6%) Cal insistir, però, que en cap cas les diferències són significatives. Vegem-ho en les taules:

Taula 55. Proporció del professorat que utilitza Internet per a preparar l'activitat docent als centres públics, en funció de l'existència de la prioritat d'incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No	132	0,7394 (0,28723)	F = 0,078
Sí	30	0,7228 (0,32773)	
Total	162	0,7364 (0,29414)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres públics

Taula 56. Proporció del professorat que utilitza Internet per a preparar l'activitat docent als centres privats, en funció de l'existència de la prioritat d'incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No	70	0,7069 (0,27181)	F = 2,486
Sí	25	0,8033 (0,23389)	
Total	95	0,7323 (0,26461)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres privats

Si la referència és disposar o no d'un pla estratègic, veiem que els patrons són similars en centres públics i privats. A diferència de la freqüència d'ús, en aquest cas, públics i privats segueixen un patró similar: quan no hi ha pla estratègic, el percentatge de professorat que fa servir la xarxa per a preparar l'activitat docent disminueix lleugerament (als centres públics 72% vs. 74% quan el pla té menys de dos anys i 79,8% quan en té més de dos; i als centres privats 69% vs. 76,8% i 76,1% respectivament). Novament les diferències no són significatives.

Les diferències entre els centres que han incorporat la integració de les TIC com a prioritat a l'agenda de reunions de l'equip directiu i els que no són pràcticament inexistents (75,9% vs. 73,3% per als públics i 74,2% vs. 73% per als privats).

Continuant amb la tipologia d'usos ens trobem amb la utilització de la xarxa per a promoure la interacció del professorat amb els alumnes i dels alumnes entre ells. En aquesta ocasió el fet que les TIC siguin una prioritat segons el director o directora n'incrementa l'ús als centres públics (d'un 23,4% a un 32,3%) i el disminueix als privats (d'un 21,7% a un 17,9%). Si el que tenim en compte és l'existència o no d'un pla estratègic específic, es mantenen les tendències: en el cas dels centres públics, no tenir un pla implica un ús amb aquesta finalitat per part del 23,4% del professorat; tenir-lo des de fa dos anys o menys, un ús per part d'un 29,4%, i tenir-lo fa més de dos anys, un ús

per part del 28,8%. Els centres privats, en canvi, passen del 22,4% al 19% i al 19,5% respectivament. El patró es torna a repetir quan l'element diferencial és la incorporació de les TIC de forma prioritària a les reunions de l'equip directiu. Els centres públics que han manifestat aquesta prioritització tenen de mitjana un 29,6% del professorat que fa servir Internet per a la interacció amb alumnes i entre alumnes, i els que no han tractat aquestes qüestions entre els directius baixen fins a una mitjana d'ús del 24,5%. En el cas dels centres privats no hi ha pràcticament diferències: 19,2% els que sí i 20,9% els que no. Ho podem veure, a tall d'exemple, en les taules que mostren els comportaments dels centres privats i públics en funció dels plans estratègics:

Taula 57. Proporció del professorat que utilitza Internet per a promoure la interacció del professorat amb els alumnes o dels alumnes entre ells, als centres públics, en funció de la disponibilitat d'un pla estratègic per a la incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No disposa de cap pla	116	0,2347 (0,28991)	F = 0,600
Disposa d'un pla des de fa dos anys com a màxim (2001-2003)	29	0,2943 (0,33116)	
Disposa d'un pla des de fa tres anys o més (2000 o anterior)	17	0,2882 (0,32014)	
Total	162	0,2510 (0,29995)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres públics

Taula 58. Proporció del professorat que utilitza Internet per a promoure la interacció del professorat amb els alumnes o dels alumnes entre ells, als centres privats, en funció de la disponibilitat d'un pla estratègic per a la incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No disposa de cap pla	44	0,2248 (0,23206)	F = 0,214
Disposa d'un pla des de fa dos anys com a màxim (2001-2003)	32	0,1906 (0,24374)	
Disposa d'un pla des de fa tres anys o més (2000 o anterior)	19	0,1952 (0,26160)	
Total	95	0,2073 (0,24000)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres privats

En la resta d'usos d'Internet analitzats, tant si ens referim a centres públics com a centres privats i tant si el criteri de diferenciació és la prioritat manifestada per la direcció del centre com l'existència o no de plans estratègics o la presència de temes relacionats amb la incorporació de les TIC a l'agenda de treball dels equips directius, no s'observen diferències significatives ni tendències consistentes que permetin establir unes relacions mínimament dependents entre les variables utilitzades. A tall d'exemple, i prenent com a referència el fet que les TIC siguin o no una prioritat per a la direcció del centre, exposem a continuació les taules de resultats per a l'ús d'Internet en projectes que impliquin la superació dels límits de les disciplines i les estructures de participació i treball a l'aula; per a l'ús per a la cerca d'informació relacionada amb l'assignatura, i per a l'atenció a la diversitat de necessitats educatives dels alumnes, abans de passar a comentar de manera global els resultats obtinguts. Les taules continuen expressant separatament les dades dels centres públics i les dels centres privats.

Taula 59. Proporció del professorat que utilitza Internet per a la participació en projectes que impliquin la superació dels límits de les disciplines i les aules, als centres públics, en funció de l'existència de la prioritat d'incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No	132	0,2281 (0,30094)	F = 0,208
Sí	30	0,2567 (0,34849)	
Total	162	0,2334 (0,30933)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres públics

Taula 60. Proporció del professorat que utilitza Internet per a la participació en projectes que impliquin la superació dels límits de les disciplines i les aules, als centres privats, en funció de l'existència de la prioritat d'incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No	70	0,1326 (0,21807)	F = 0,017
Sí	25	0,1260 (0,20322)	
Total	95	0,1308 (0,21321)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres privats

Taula 61. Proporció del professorat que utilitza Internet en relació amb la cerca d'informació relacionada amb l'assignatura, als centres públics, en funció de l'existència de la prioritat d'incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No	132	0,4819 (0,33307)	F = 0,293
Sí	30	0,4444 (0,37734)	
Total	162	0,4749 (0,34077)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres públics

Taula 62. Proporció del professorat que utilitza Internet en relació amb la cerca d'informació relacionada amb l'assignatura, als centres privats, en funció de l'existència de la prioritat d'incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No	70	0,4240 (0,27709)	F = 0,834
Sí	25	0,4853 (0,31753)	
Total	95	0,4402 (0,28781)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres privats

Taula 63. Proporció del professorat que utilitza Internet en la seva activitat docent per a atendre la diversitat d'alumnes, als centres públics, en funció de l'existència de la prioritat d'incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No	132	0,2639 (0,30159)	F = 0,212
Sí	30	0,2356 (0,31764)	
Total	162	0,2587 (0,30382)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres públics

Taula 64. Proporció del professorat que utilitza Internet en la seva activitat docent per a atendre la diversitat d'alumnes, als centres privats, en funció de l'existència de la prioritat d'incorporació de les TIC amb finalitats educatives

	N	Mitjana (desv. est.)	Comparació de mitjanes
No	70	0,1946 (0,22995)	F = 1,123
Sí	25	0,1400 (0,19408)	
Total	95	0,1803 (0,22139)	

a. p 0,001; b. p 0,01; c. p 0,05

N total = centres privats

11.9.3. Discussió sobre els resultats obtinguts

Les dinàmiques que fan que en un determinat centre es creï un clima propici per a un ús freqüent i variat d'Internet són complexes i tenen força paral·lelismes amb altres intents d'introducció d'innovacions profundes en les practiques pedagògiques (Fullan, 2002; Mumtaz, 2000). Diversos autors han estudiat el paper dels centres educatius com a agents d'influència en els processos d'integració de les TIC a les activitats docents (Madden *et al.*, 2005; Hernández-Ramos, 2005; Carnoy, 2004; Cuban, 2001; Becker, 1994; entre altres). La major part d'aquests treballs destaquen la importància de disposar d'un entorn favorable, amb el suport i els recursos adequats, en què sembla crític que hi hagi un nucli significatiu de professorat que estigui disposat a promoure els processos d'integració de les tecnologies, a donar-se suport mutu i a estendre el seu impuls als altres professors. Mitjançant la creació de petites comunitats de pràctiques els professors experts poden donar oportunitats de conèixer experiències concretes als menys avesats i propiciar que puguin introduir gradualment la tecnologia a les seves pràctiques (Ertmer, 2005). Sembla, doncs, que l'estat dominant d'opinió sobre la importància i la conveniència d'utilitzar les TIC a les aules (Zhao i Frank, 2003; Becker i Ravitz, J., 1999), l'experiència vicària (Zhao i Cziko, 2001) i el suport rebut dels companys pesen força en la configuració del clima propici al qual ens referim.

Aquest consens relativament ampli sobre el pes que els iguals tenen en el procés d'introducció de les TIC no es pot fer extensiu a la capacitat d'influència dels directius dels centres. Si bé el lideratge i la direcció es consideren una peça clau en la implantació de reformes i innovacions a l'escola (Fullan, 1997; Sammons, 1999), sembla que aquesta clau poques vegades funciona. Pel que hem pogut veure en les dades que acabem de presentar, als centres docents de Catalunya les formes com el professorat utilitza Internet a les aules i, en general, en les seves pràctiques docents, són poc permeables a la influència dels directius dels seus centres.

Ja hem vist en el capítol 9 de l'informe el pes que té el mateix professorat, en funció de la seva expertesa i formació, creences i tipus de pràctiques docents, en la decisió de quan i com incorporar Internet en les seves pràctiques docents. També hem vist anteriorment que els directius dels centres diuen que tenen sobre la taula un nombre altíssim de prioritats a les quals han de fer front, entre les quals, poques vegades s'hi troben les TIC. Però, quan es dona el cas, no sembla que les prioritats manifestades per aquests responsables es traslladin a la pràctica d'una manera visible. Els resultats obtinguts més aviat ens mostren un alt grau d'independència entre les prioritats i les pràctiques. Les petites oscil·lacions observades entre grups no tenen significació, responen a un patró erràtic respecte del que es podria esperar i estan influïdes, probablement, per altres causes que tenen poc a veure amb l'acció dels directius. El comportament, a més, és similar entre etapes i entre centres públics i privats.

Ens sembla important destacar, en qualsevol cas, que aquesta situació no és exclusiva del nostre sistema educatiu. Els problemes per a aconseguir que unes determinades polítiques de centre es manifestin en les pràctiques del seu professorat podríem dir que són generals en el món de l'educació escolar. En un estudi de Ramboll Management fet als països del nord d'Europa³⁰⁶, sobre el procés d'integració de les TIC als centres educatius, es manifesta que l'elaboració escrita de plans sobre la incorporació de les TIC ajuda a pensar-hi, però no reporta cap evidència d'impacte sobre l'ús que se'n fa a les aules; en els treballs de Cuban (1993, 2001) també es recullen repetidament evidències de la poca influència que polítiques i directrius tenen sobre les pràctiques del professorat, particularment pel que fa a l'ús de les TIC i d'Internet.

Les causes poden ser de naturalesa molt diversa. Carnoy (2004), per exemple, apunta a la feblesa de l'acció directiva en l'educació escolar per raons culturals i estructurals;³⁰⁷ Cuban, Kirkpatrick i Peck (2001) troben com a principals raons per les quals el professorat no segueix les directrius sobre ús de les TIC la falta de temps per a preparar adequadament les activitats d'ensenyament i aprenentatge que comportin la incorporació d'aquestes tecnolo-

306. Vegeu el capítol 3 d'aquest mateix informe dedicat als altres estudis sobre Internet i les TIC als centres docents.

307. Carnoy (2004) aborda la qüestió des d'una perspectiva estructural, i a propòsit del poc ús de les TIC per part del professorat, en comparació amb altres sectors productius assenyala que: "El sector educatiu és principalment públic, està caracteritzat per contractes indefinits i negociacions salarials que no tenen gairebé res a veure amb les mesures de productivitat. Per tant, qualsevol esforç per a mesurar la productivitat educativa, fins i tot de les empreses (escoles), es podria considerar com un moviment en direcció cap al 'control' dels treballadors, com un intent de restar 'autonomia' als professors. Aquests controls administratius descendents no es practiquen d'una manera àmplia ni tan sols als països desenvolupats, i encara menys als que tenen uns sistemes més descentralitzats. L'única forma de control centralitzat predominant és el pla d'estudis estandarditzat i un sistema d'inspecció. Aquest sistema està basat en el 'subministrament'. Pressuposa que si la 'tecnologia' (el pla d'estudis) està establerta, i els professors apliquen la tecnologia (procés controlat per la inspecció anual), els estudiants aprenen a una velocitat 'prevista'. En la pràctica, la gestió basada en el 'subministrament' deixa una part enorme del control del procés educatiu a les mans de cada professor, sense cap mena de supervisió ni avaluació." (Extret de Les TIC a l'ensenyament: possibilitats i reptes. Pàg. 7)

gies i, sobretot, les constriccions organitzatives dels centres educatius: divisió disciplinària, currículums molt carregats, classes de 60 minuts amb canvis constants de professorat (especialment a secundària), estructura de les aules, etc. Així mateix, argumenten que l'excés de demandes sobre el professorat i la percepció que les TIC són de poca utilitat per a resoldre els problemes reals de l'aula, n'inhibeixen l'ús. Ertmer (2005) i Zhao i Frank (2003) fan referència, com a principal fre a l'aplicació dels plans d'incorporació de les TIC des dels diversos nivells de responsabilitat del sistema educatiu, al pes de les creences del professorat, en general conservadores a l'hora d'incorporar innovacions a les seves pràctiques i, en conseqüència, força incompatibles amb els usos educatius que propicien Internet i els ordinadors. Fullan (2002), en una revisió extensa de la recerca dels darrers vint anys sobre la crisi de lideratges a les escoles i les condicions que permeten una màxima eficàcia de la direcció escolar en moments de canvi, fa èmfasi en el fet que en la major part de reformes educatives, per definició impulsades de dalt a baix, es troben amb un problema fonamental: normalment una bona part del professorat no té una idea clara i coherent de per què són necessaris els canvis, en què consisteixen i què s'ha de fer per a implementar-los. Aquest fet comporta sovint una aproximació superficial als plantejaments subjacents, errades importants en l'aplicació, confusions, i finalment incomprensions i resistències a l'adopció de la reforma en qüestió. Cox, Preston i Cox (1999) suggereixen que els treball de Fullan sobre les reformes educatives expliquen molt bé el que està passant en els processos d'incorporació de les TIC a l'educació quan s'intenten impulsar a gran escala i des dalt.

No és objecte de la nostra recerca entrar a fons en la problemàtica de la direcció escolar ni podríem fer-ho amb el tipus de dades que tenim. La nostra anàlisi només ens permet fer evident la falta de relació entre determinats indicis sobre iniciatives de centre en matèria d'impuls de les TIC, i la freqüència i la forma com el professorat acaba utilitzant Internet a les aules. Hem vist, però, que aquestes conclusions no són gaire diferents de les que altres estudis especialitzats han reportat. Aquest fet ens anima a suggerir que, en un moment de creixement de les inversions en TIC i d'aplicació d'ambiciosos plans d'incorporació d'aquestes tecnologies a l'educació escolar, com el que vivim a Catalunya, caldria acompanyar aquest procés d'una definició clara de les prioritats educatives a què respon i d'un lideratge efectiu, sense perdre de vista les necessitats que es generen dia a dia a les aules.